

Univerzita Palackého v Olomouci

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Ladislav Horák

Pro-environmentální chování českých domácností: existuje divergence města s venkovem?

Bakalářská práce

Vedoucí práce: RNDr. Bohumil Frantál, Ph.D.

V Olomouci 2023

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo):	Ladislav Horák (R210355)
Studijní program:	Environmentální rizika a klimatická změna
Název:	Pro-environmentální chování českých domácností: existuje divergence města s venkovem?
Title of thesis:	Pro-environmental behaviour of Czech households: is there an urban rural divergence?
Vedoucí práce:	RNDr. Bohumil Frantál, Ph.D.
Rozsah práce:	72 stran
Abstrakt:	<p>Bakalářská práce se zabývá vlivy vazby k místu a socioekonomických charakteristik obyvatel na proenvironmentální chování. V teoretické části jsou představeny termíny proenvironmentální chování a vazba k místu. V Praktické části pak byl vybrán vzorek tří obcí z okresu Trutnov na základě rozdílné geografické polohy a rozdílného počtu obyvatel. Vliv vazby k místu a socioekonomických charakteristik obyvatel, byl zkoumán pomocí strukturovaného dotazníku. Práce analyzuje vliv vazby k místu a určitých socioekonomických charakteristik na proenvironmentální chování obyvatel.</p>
Klíčová slova:	vazba k místu, proenvironmentální chování, město, venkov, demografické charakteristiky, dotazníkové šetření
Abstract.	<p>The bachelor thesis deals with the effects of place attachment and socio-economic characteristics of residents on pro-environmental behaviour. The theoretical part introduces the terms pro-environmental behaviour and place attachment. In the practical part, a sample of three municipalities from the Trutnov district was selected on the basis of different geographical location and different population size. The influence of place attachment and socio-economic characteristics of the inhabitants was investigated using a structured questionnaire. The paper analyses the influence of place attachment and certain</p>

socio-economic characteristics on the pro-environmental behaviour of the inhabitants.

Keywords:

place attachment, pro-environmental behaviour, urban, rural, demographic characteristics, questionnaire survey

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením RNDr. Bohumila Frantála, Ph.D. a veškeré použité zdroje jsem uvedl do seznamu literatury.

V Olomouci dne

.....

Podpis

Na tomto místě bych chtěl moc poděkovat panu RNDr. Bohumilu Frantálovi, za jeho trpělivost, vstřícný přístup, rady a připomínky, které mi během psaní této práce poskytoval. Dále bych chtěl poděkovat panu MGR. Zdeňku Loudovi za pomoc při zpracovávání analýz dat. Velký dík také patří mé rodině, která mi umožnila studovat a která mi poskytovala psychickou podporu. Největší dík ovšem patří mému příteli Filipu Nepovímovi, který mi byl během psaní této bakalářské práce tou největší oporou. V neposlední řadě děkuji všem respondentům, kteří mi vyplnili můj dotazník, bez nich by tato práce nemohla vzniknout.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Ladislav HORÁK
Osobní číslo: R210355
Studijní program: B0532A330035 Environmentální rizika a klimatická změna
Téma práce: Pro-environmentální chování českých domácností: existuje divergence města s venkovem?
Zadávací katedra: Katedra geografie

Zásady pro vypracování

Bakalářská práce se bude zabývat problematikou pro-environmentálního chování z perspektivy geografie. V teoretické části bude konceptualizováno pro-environmentální chování jako multi-dimenzionální koncept zkoumaný na různých prostorových úrovních. Budou diskutovány faktory ovlivňující pro-environmentální chování se zvláštním zaměřením na geografické koncepty polohy, místa a připoutání k místu. Cílem vlastního výzkumu na vybraném modelovém území bude ověřit, zda v kontextu České republiky existují významné rozdíly v pro-environmentálním chování mezi městem a venkovem. Pro tento účel bude využito dotazníkové šetření, případně řízené rozhovory s vybranými aktéry.

Rozsah pracovní zprávy: 5 000 – 8 000 slov
Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam doporučené literatury:

- Berenguer, J., Cornaliza, J. A., & Martin, R. (2005). Rural-urban differences in environmental concern, attitudes, and actions. *European journal of psychological assessment*, 21(2), 128-138.
- Dąbrowski, L. S., Środa-Murawska, S., Smoliński, P., & Biegańska, J. (2022). Rural-Urban Divide: Generation Z and Pro-Environmental Behaviour. *Sustainability*, 14(23), 16111.
- Krajhanzl, J. A. (2010). Proenvironmentální chování. In Řehulka, E. (Ed.). *Škola a zdraví pro 21. století. Výchova ke zdraví: mezinárodní zkušenosti* (pp. 243-264). Brno, Masarykova univerzita.
- Reid, L., Sutton, P., & Hunter, C. (2010). Theorizing the meso level: the household as a crucible of pro-environmental behaviour. *Progress in Human Geography*, 34(3), 309-327.
- Sarvilinna, A., Lehtoanta, V., & Hjerpe, T. (2018). Willingness to participate in the restoration of waters in an urban-rural setting: Local drivers and motivations behind environmental behavior. *Environmental science & policy*, 85, 11-18.
- Takahashi, B., & Selfa, T. (2015). Predictors of pro-environmental behavior in rural American communities. *Environment and Behavior*, 47(8), 856-876.

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Bohumil Frantál, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: 7. března 2023
Termin odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2024

L.S.

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Pavel Klapka, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 7. března 2023

Obsah

Úvod	11
1. Cíl práce a metody výzkumu.....	11
2. Teoretický rámec	13
2.1. Základní literatura a zdroje	13
2.2. Proenvironmentální chování.....	15
2.3. Environmentálně významné chování.....	16
2.4. Typy environmentálně významného chování.....	16
2.4.1. Ekologický aktivismus	17
2.4.2. Neaktivistické chování ve veřejné sféře	17
2.4.3. Soukromá sféra environmentalismu	17
2.4.4. Další formy environmentálně významného chování	18
2.5. Faktory ovlivňující proenvironmentální chování	18
2.5.1. Vnější proměnné.....	18
2.5.2. Individuální proměnné.....	18
2.5.3. Demografické proměnné	19
2.6. Place attachment (vazba k místu)	20
2.6.1. Různé definice vazby k místu.....	21
2.6.2. Další využití vazby k místu	21
2.7. Podoby vazby k místu.....	21
2.7.1. Natural place attachment a identita místa.....	21
2.7.2. Civic place attachment	22
2.8. Vztah place attachment a proenvironmentální chování	22
3. Geografické aspekty	22
3.1. Obyvatelé měst a venkova a jejich vztah k proenvironmentálnímu chování .	22
Vlastní výzkum.....	23
4. Charakteristika zkoumaných obcí	23
4.1. Charakteristika zkoumaného území – město Trutnov	25
4.1.1. Odpadové hospodářství na území města Trutnova.....	26
4.2. Charakteristika zkoumaného území – obec Havlovice.....	27
4.2.1. Odpadové hospodářství na území města Havlovice.....	28
4.3. Charakteristika zkoumaného území – obec Zlatá Olešnice	28
4.3.1. Odpadové hospodářství v obci Zlatá Olešnice.....	28
5. Výsledky výzkumu.....	28
5.1. Porovnání naměřených výsledků mezi obcemi	30

5.2. Porovnání získaných výsledků vzhledem ke socioekonomickým charakteristikám respondentů	35
6. Výsledky použití analýzy rozptylu ANOVA	44
6.1. Vliv věku na proenvironmentální chování	44
6.2. Vliv pohlaví na proenvironmentální chování	45
6.3. Vliv zaměstnání na proenvironmentální chování	45
6.4. Vliv nejvyššího dosaženého vzdělání na proenvironmentální chování.....	45
6.5. Vliv příjmu domácnosti na proenvironmentální chování	46
6.6. Vliv typu bydliště na proenvironmentální chování	46
6.7. Vliv místa bydliště na proenvironmentální chování.....	47
6.8. Vliv věku na environmentální aktivismus	47
6.9. Vliv pohlaví na environmentální aktivismus.....	47
6.10. Vliv zaměstnání na environmentální aktivismus	48
6.11. Vliv vzdělání na environmentální aktivismus.....	48
6.12. Vliv příjmu domácnosti na environmentální aktivismus	48
6.13. Vliv typu bydliště na environmentální aktivismus	49
6.14. Vliv místa bydliště na environmentální aktivismus.....	49
7. Výsledky korelačních analýz	50
8. Vyhodnocení vzájemných vztahů jednotlivých proměnných	52
8.1. Výsledky závislosti proenvironmentálního chování a environmentálního aktivismu na věk respondentů	52
8.2. Výsledky závislosti proenvironmentálního chování a environmentálního aktivismu na pohlaví respondentů	52
8.3. Výsledky závislosti proenvironmentálního chování a environmentálního aktivismu na zaměstnanosti respondentů	53
8.4. Výsledky závislosti proenvironmentálního chování a environmentálního aktivismu na nejvyšším dosaženém vzděláním	53
8.5. Výsledky závislosti proenvironmentálního chování a environmentálního aktivismu na příjmu domácnosti.....	53
8.6. Výsledky závislosti proenvironmentálního chování a environmentálního aktivismu na typu bydliště.....	53
8.7. Výsledky závislosti proenvironmentálního chování a environmentálního aktivismu na místě bydliště	54
8.8. Výsledky závislosti proenvironmentálního chování a environmentálního aktivismu na vazbě k místu	54
9. Hypotézy	55
9.1. H1	55

9.2. H2	55
9.3. H3	55
Diskuse	56
Závěr.....	56
Summary.....	57
Literatura	58
Přílohy	71

Úvod

V dnešní době se většina vědců shoduje v názoru, že člověk svým jednáním přetváří a do jisté míry již přetvořil planetu Zemi. Některé změny byly v průběhu věků nevyhnutelné, jako například zvětšování plochy obdělávané zemědělské krajiny. Jenže člověk svým jednáním planetu znečistil, voda, atmosféra i půda jsou kontaminované. Pokud přijmeme předpoklad, že má člověk podíl na globálním oteplování takzvanými antropogenními emisemi skleníkových plynů, můžeme říct, že člověk poškodil celý klimatický systém planety.

Dnes se o environmentálních problémech a klimatické změně vedou otevřené diskuse a většina civilizovaného světa se snaží omezovat postupy či návyky, které poškozují životní prostředí nebo alespoň pomocí moderních technologií toto poškození zmírnit např. vývojem nových automobilů s elektickým pohonem. I obyčejní lidé se snaží přispět k tomu, aby zmenšili svůj dopad na životní prostředí například tím, že třídí odpad, nakupují lokální bio potraviny, využívají hromadnou dopravu nebo jsou členy nějakého environmentálního spolku.

Tato práce se zabývá různými formami proenvironmentálního chování obyvatel České republiky (jako např. třídění odpadů, udržitelná mobilita, nákupní chování, aj.) a snaží se identifikovat faktory, které na něj mají nebo mohou mít vliv. V práci jsou analyzovány vybrané sociodemografické a geografické faktory, které mohou mít vliv na proenvironmentální chování člověka, primárně se zaměřuje na rozdíly v chování mezi obyvateli měst a venkova.

1. Cíl práce a metody výzkumu

Cílem bakalářské práce je ověřit, zda existují rozdíly v míře proenvironmentálního chování mezi lidmi žijícími ve městě a na venkově na příkladu vybraných obcí (Trutnov, Havlovice, Zlatá Olešnice, případně určit jiný faktor, které tyto rozdíly způsobuje, jako jsou například socioekonomické charakteristiky či percepce environmentálních rizik.

Výzkumem budou ověřovány tyto pracovní hypotézy, které byly formulovány na základě rešerše literatury:

1. Hypotéza

Na základě studií např. (Chen et al., 2011), (Saphores et al. 2006) vyplývá, že lidé z měst projevují vyšší míru proenvironmentálního chování než lidé na venkově.

2. Hypotéza

Ze studií např. (Wiseman, 1997), (Huddart-Kennedy et al., 2009) vyplývá, že rozdíly mezi městy a venkovem v proenvironmentálním chování se snižují z důvodu denního dojíždění do větších měst, například kvůli zaměstnání. Na základě toho lze předpokládat, že obec Zlatá Olešnice by měla vykazovat stejné nebo jen minimální rozdíly od proenvironmentálního chování obyvatel města Trutnova. Výsledky obyvatel Havlovice by tedy podle této hypotézy měly být nejhorší, jelikož Havlovice leží od nejbližšího okresního města, Trutnova, 16 km, Zlatá Olešnice pouze 8,6 km.

3. Hypotéza

Ze studií (Carlsson a Johansson-Stenman, 2000, Malkis a Grasmick, 1977) zjistila, že mladí lidé do 30 let jsou environmentálně více uvědomělí, to znamená, že vykazovali i větší proenvironmentální chování než starší lidé.

Výzkum probíhal pomocí dotazníkového šetření realizovaného formou online ankety na webových stránkách <https://docs.google.com>. Výběrový soubor měl tedy podobu samovýběru, což znamená, že participace každého z respondentů byla dobrovolná a nepředstavuje tedy reprezentativní vzorek dané cílové populace. Tři respondenti odpověděli na dotazník s pomocí osobního dotazování, tak aby byla zastoupena i jiná metoda získávání dat než jen online. U metody osobního dotazování se jednalo o jednoho muže z katastrálního území Volanov a manželského páru z katastrálního území Horní Staré Město. Během vyplňování dotazníku respondenti odpovídali na většinou uzavřené otázky s variantami odpovědí v podobě standardizovaných škál.

Dotazník byl distribuován pomocí sociálních sítí jako je například Facebook, kde byl dotazník s žádostí o vyplnění vyvěšen ve skupinách sdružující lidi, kteří žijí v tomto regionu (například skupina Trutnováci, která má 47 000 členů). Dále byli osloveni učitelé jak na základních, tak středních školách s prosbou o vyplnění dotazníku a jeho další šíření i mezi studenty. Dotazník byl v těchto případech šířen e-mailem. Míru návratnosti je velmi obtížné určit. Dotazník byl anonymní, nedá se určit kdo a kdy jakou odpověď odeslal, takže odhadnout návratnost je nemožné. Dotazník poté rozesílali i samotní respondenti, z tohoto důvodu nelze odhadnout ani počet oslovených osob. Co se týká rozložení respondentů do jednotlivých sociodemografických skupin, například dle věku, pohlaví, typu bydliště atd. tak se již od samého počátku dařilo získávat variabilní vzorky respondentů. Nebylo tedy nutné oslovovat cíleně respondenty dle jejich charakteristik. Jediná charakteristika, na kterou byl kladen důraz a byla kontrolována, bylo místo bydliště respondentů.

Tato metoda získávání dat, tedy zasílání odkazů na elektronický dotazník e-mailem či zasílání odkazu do facebookových skupin má své výhody i nevýhody. Výhodou oproti osobnímu dotazování je bezpochyby menší časová náročnost, nižší náklady a možnost samotného šíření dotazníku pomocí respondentů. Nevýhodou této metody získávání dat je nižší návratnost a různá zkreslení, např. nesprávným pochopením otázky, kolektivního vyplňování atd. Výsledky výzkumu tedy nelze považovat za reprezentativní a závěry je nutné brát s určitou rezervou.

Dotazník obsahoval celkem 40 uzavřených otázek a byl rozdělen do pěti částí: 1. place attachment. 2. sociodemografické charakteristiky. 3. percepce environmentálních rizik. 4. proenvironmentální chování. 5. environmentální aktivismus (**Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.**). Celkem dotazník vyplnilo 171 respondentů, bohužel 34 respondentů muselo být vyřazeno, jelikož nepocházeli z obcí, na které se daný výzkum zaměřuje, celkový počet započítaných respondentů je tedy 137, 84 z Trutnova, 25 z Havlovic a 28 ze Zlaté Olešnice. Pokud respondenty rozdělíme na občany z města a venkova, bude počet respondentů následující: 84 respondentů z města a 53 z venkova. Dotazníkové šetření probíhalo od 7. 9. 2023 do 3.2. 2024 viz **Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.** .

2. Teoretický rámec

„V průběhu lidské historie byl dopad na životní prostředí z velké části vedlejším produktem lidských tužeb po fyzickém pohodlí, mobilitě, úlevě od práce, požitku, moci, postavení, osobní bezpečnosti, udržování tradic a rodiny atd. a organizací a technologií, které lidstvo vytvořilo k naplnění těchto tužeb. Teprve relativně nedávno se ochrana životního prostředí stala důležitým hlediskem v lidském rozhodování.“ (Stern, 2000, Strana 2)

S tímto výrokem nelze stoprocentně souhlasit, ochrana ovzduší se řeší již od středověku v souvislosti s počátky využívání uhlí v Londýně. První národní park, který byl zřízen byl Yellowstone, a to v roce 1872.

2.1. Základní literatura a zdroje

Základní literatura a podklady pro vypracování bakalářské práce byly čerpány především z odborných časopisů, knižních publikací, mapových podkladů, statistických databází a internetových zdrojů. K vyhledávání elektronických zdrojů byl používána databáze Google Scholar.

Práce, které se zabývají proenvironmentálním chováním či jinými podobnými tématy vznikají již ve 2. polovině 20. století, ovšem s největším rozvojem tohoto tématu přišel Paul C. Stern. Paul C. Stern byl vedoucím pracovníkem NRC – Národní rady pro výzkum Národní akademie věd a ředitelem jejího Stálého výboru pro lidský rozměr globálních změn. Je spoluautorem učebnice *Environmental Problems and Human Behavior* (2. vydání, 2002). Jeho články byly publikovány v časopisech *Science*, *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *Environmental Science and Technology*, *Bioscience*, *Environmenta* v mnoha dalších vědeckých a časopisech. Byl hlavním autorem studie z roku 2009 vypracované pro Úřad pro vědu amerického ministerstva energetiky na téma „Obecné poznatky o reakcích společnosti na nové technologie vnímané jako rizikové“. Jeho spoluautorský článek „The Struggle to Govern the Commons“, publikovaný v časopise *Science* v roce 2003, získal v roce 2005 cenu Sustainability Science Award od Ecological Society of America. Je členem Americké asociace pro rozvoj vědy a Americké psychologické asociace (Wilson Center, 2011). V současné době působí jako prezident institutu pro sociální a environmentální výzkum (Social and Environmental research, 2020).

Paul C. Stern ve svých mnoha pracích rozvíjí koncept proenvironmentálního chování, ale i jiných, podobných typů chování a definuje jejich prediktory např. (Stern, 2000) „New environmental theories: Toward a coherent theory of environmentally significant behavior a „Toward a working definition of consumption for environmental research and policy“ (Stern 1997). O jeho významnosti svědčí i fakt, že jeho práce jsou hojně citovány a navazují na ně práce dalších autorů.

Pokud budeme hovořit o konceptu place attachment, jehož počátky spadají do 60. let 20. století (Fried, 1963), ten významnost vazby k místu, používal k vyjádření smutku a stesku lidí po domově, v důsledku nuceného přestěhování následkem přírodní katastrofy. Toto je vůbec první použití konceptu place attachment ve vědecké publikaci. Teprve až v 80. letech 20. století se o koncept vazby k místu začali zajímat environmentální psychologové. Vydání

knihy Place Attachment (Altman a Low, 1992) jen potvrdilo vývoj a interdisciplinaritu konceptu. Vliv vazby k místu na proenvironmentální chování nebyl plně prokázán. Studie se v tomto ohledu liší, některé studie tvrdí, že se lidé chovají více proenvironmentálně na venkově (Hinds & Sparks, 2008), některé studie tvrdí, že se lidé chovají více proenvironmentálně ve městech (Chen et al., 2011), jiní autoři tvrdí, že se rozdíl v proenvironmentálním chování mezi obyvateli měst a venkova zmenšují (Arcury a Christianson, 1993), (Bogner a Wiseman, 1997) a někteří dokonce tvrdí, že žádné rozdíly v proenvironmentálním chování nezaznamenali.

Při zkoumání odborné literatury, která se zabývá vztahy mezi člověkem a místem zjistíme, že existuje mnoho pojmenování pro stejné nebo podobné koncepty, které se mohou překrývat či doplňovat. Podle (Hidalgo a Hernández, 2001) se můžeme setkat s mnoha podobnými termíny, jako je například vazba na komunitu (Kasarda a Janowitz, 1974, smysl pro komunitu (Sarason, 1974), vazba na místo (Gerson et al., 1977), identita místa (Proshansky, 1978), závislost na místě (Stokols a Shumaker, 1981), smysl pro místo (Hummon, 1992) atd.. Je tedy často obtížné rozlišit, zda se jedná o stejný pojem s jiným názvem, nebo o různé pojmy, či se jeden z pojmů používá jako obecný pojem, který zahrnuje ostatní (například pro Lalliho (1992) je vazba k místu součástí identity místa). Jindy je někteří autoři používají bez rozlišení, jako by šlo o synonyma (Brown a Werner, 1985), hovoří o připoutanosti a identitě, aniž by je rozlišovali. (Scannell a Gifford, 2010).

Studie, které by zaznamenávaly vliv vazby k místu, potažmo rozdíly mezi městem a venkovem, na proenvironmentální chování, jsou v Česku ojedinělé. (Prášilová et al., 2015) ve své práci „Pro-environmental Behaviour of Households in the Czech Republic“ porovnávají samotné proenvironmentální chování (například spotřebu elektřiny v roce 1991, 2001 a 2012) nikoli však aspekty, které dané chování může ovlivnit. Proenvironmentálním chováním respondentů se také zabývala Vojtíšková et al. (2017) a porovnávala zde i různé aspekty jako proenvironmentálního chování a charakteristik respondentů.

O vymezení konceptu Place attachment se ve své diplomové práci z roku 2014, pokusil Tomáš Niesner (Niesner, 2014) ale tato práce nesouvisí s proenvironmentálním chováním. Vztahem jedinec – místo se v článku časopisu *Geografie*, zabýval i Vávra (2010, číslo 4., strany 461-478), ovšem ani zde neidentifikoval souvislosti s proenvironmentálním chováním.

Tato práce jako jedna z mála na území České republiky, zkoumá vliv vazby k místu na proenvironmentální chování v dané vymezené lokalitě třech obcí v Královéhradeckém kraji v okrese Trutnov, a to město Trutnov a obce reprezentující venkov Havlovice a Zlatou Olešnici.

Tato práce vychází především z odborných prací dostupných online, a to hlavně z časopisů *Journal of Environmental Psychology*, *Sustainability*, které jsou obsaženy v databázi *Science Direct*. Časopis *Journal of Environmental psychology*, vydává nakladatelství Elsevier. Časopis *Journal of Environmental Psychology* se zabývá publikací článků s tématem environmentální psychologie ale i dalšími články, které obsahují téma environmentálního chování. Časopis *Sustainability* publikuje články o životním prostředí. *Science Direct* která je databází společnosti Elsevier pak publikuje články ze všech oborů.

2.2. Proenvironmentální chování

Proenvironmentální chování je cílevědomá činnost, která může snížit negativní dopad na životní prostředí (Stern, 2000; Kollmuss and Agyeman, 2002). Mnoho dalších studií pak zkoumaly druhy operacionalizovaného chování, které proenvironmentální chování zahrnuje, jako je recyklace (Hansmann et al., 2006, Klöckner a Oppedal, 2011, Byrne a OöRegan, 2014 Zhang et al., 2016, Fu et al., 2017), využívání dopravy (Eriksson et al., 2008), nakládání s odpady (Begum et al., 2009; Rigamonti et al., 2014, Sasaki a Araki, 2014, Lobato et al., 2015, Pöldnrurk, 2015, Liu et al., 2017), spotřeby energie (Tester, 1992, Berardi, 2017), nákupu ekologických výrobků (Ramayah et al., 2010) a elektrických spotřebičů (Shih, 2001, Aizawa et al., 2008).

Kollmuss a Agyerman (2002) upřesnili definici proenvironmentálního chování jako chování, které se vědomě snaží minimalizovat negativní dopady svého jednání na přírodní a zastavěný svět (např. minimalizovat spotřebu zdrojů a energie, používat netoxické látky, snižovat produkci odpadů). Tyto definice Sterna, Kollmussa a Agyermana jsou vědeckou obcí považovány za přesné a jsou citovány v mnoha studiích, které na tyto definice navazují.

„V literatuře se objevuje mnoho označení podobných proenvironmentálnímu chování, například "ekologické chování", "environmentální chování", "environmentální akce", "odpovědné environmentální chování", "ekologicky odpovědné chování", "ochranářské chování", "environmentálně odpovědné chování", "environmentálně významné chování", "proekologické chování", "environmentálně uvědomělé chování", "environmentálně šetrné chování", "udržitelné chování", "ekologicky šetrné chování" a "zelené chování". Výskyt mnoha různých konstrukčních označení je do značné míry nezáměrný a v mnoha ohledech mají společné rysy (Dilchert a Ones 2012). Zahrnují například stejné specifické chování, jako je snižování využívání zdrojů. Předpokládá se, že jsou ovlivněny faktory, jako jsou hodnoty, a vysvětlují je teorie, jako je teorie plánovaného chování“(Tian a Liu, 2022, strana 2).

Toto chování lze shrnout do tří hlavních forem environmentálního chování: snižování množství odpadu, opětovné použití a recyklace. Chování v oblasti nakládání s odpady se netýká pouze chování v oblasti recyklace nebo opětovného použití, ale také spotřebitelských praktik, jako je nákup recyklovaných výrobků (Barr et al., 2005). V poslední době někteří vědci rozpracovali proenvironmentální chování z komplexnějšího pohledu a klasifikovali toto chování jako základní environmentální chování, rozhodovací environmentální chování, mezilidské environmentální chování a občanské environmentální chování (Chen et al., 2017; Lu et al., 2017) odkazuje na dvojrozměrný koncept proenvironmentálního chování čínských zaměstnanců: veřejná sféra a soukromá sféra. Ochrana životního prostředí může být nepřímo podporována chováním ve veřejné sféře, jako je environmentální občanství a podpora politiky. Jednotlivci mohou chránit životní prostředí prostřednictvím vlastního individuálního úsilí (času a energie), prostřednictvím chování v soukromé sféře. Sun et al., (2012) klasifikuje proenvironmentální chování do čtyř typů: občanské chování, finanční chování, přesvědčovací chování a chování v oblasti ekologického řízení. Barr et al., (2003) klasifikuje determinanty recyklačního chování do tří skupin faktorů: environmentální hodnoty, situační proměnné a psychologické proměnné. Environmentální hodnoty se vztahují k přesvědčení jednotlivce, které bude určovat jeho praktiky. Situační proměnné se týkají faktorů, které usnadňují danou činnost, jako jsou demografické údaje, související znalosti a předchozí zkušenosti.

Psychologické faktory se týkají motivace, sociálních norem, účinnosti reakce, sebeúčinnosti, osobního uspokojení, altruismu a občanství. López-Mosquera et al. (2015) rozdělili skupinové prediktory environmentálního chování na demografické, ekonomické, environmentálně citlivé a postojové prediktory. Prediktory proenvironmentálního chování můžeme rozdělit na vnitřní a vnější intervence, které jsou ve srovnání s jinými oblíbenými ekonomickými pobídkami, které vyvolávají změny chování, levnější (Ohtomo a Ohnuma, 2014). Městské recyklační programy (MRP) mají větší dopad na recyklační chování než zákony o zálohách na láhve (BDL) v USA. Recyklační náhrady nebo slevy, doba držení a nástup inovativních technologií jsou určujícími faktory na recyklační chování týkající se zastaralých počítačů (Fan et al., 2018).

2.3. Environmentálně významné chování

Environmentálně významné chování lze definovat podle jeho dopadu: míry, v jaké mění dostupnost materiálů nebo energie z prostředí nebo mění strukturu a dynamiku ekosystémů či samotné biosféry (Stern, 1997). Některá chování, například kácení lesů nebo likvidace domovního odpadu, přímo nebo bezprostředně způsobují změny životního prostředí (Stern et al., 1992).

Jiné chování je environmentálně významné individuálně, tím, že utváří kontext, v němž jsou činěna rozhodnutí, která přímo způsobují environmentální změny (např. Rosa & Dietz, 1998; Vayda, 1988). Například chování, které ovlivňuje mezinárodní rozvojové politiky, ceny komodit na světových trzích a národní environmentální a daňové politiky, může mít větší nepřímý environmentální dopad než chování, které přímo mění životní prostředí. (Stern, 2000)

Z hlediska aktéra jej lze nyní definovat jako chování, které je podnikáno se záměrem změnit (obvykle prospět) životnímu prostředí. Tato definice orientovaná na záměr není stejná jako definice orientovaná na dopad ve dvou důležitých ohledech: Zdůrazňuje environmentální záměr jako nezávislou příčinu chování a zdůrazňuje možnost, že environmentální záměr nemusí vést k dopadu na životní prostředí. Například mnoho lidí ve Spojených státech věří, že vyhýbání se používání sprejů chrání ozonovou vrstvu, přestože látky ničící ozonovou vrstvu jsou ve sprejích již dvě desetiletí zakázány (Stern, 2000).

Obě definice environmentálně významného chování jsou důležité pro výzkum, ale pro různé účely. Je nutné přijmout definici zaměřenou na dopad, aby bylo možné identifikovat a zaměřit se na chování, které může mít velký vliv na životní prostředí (Stern & Gardner, 1981a). Toto zaměření je rozhodující pro užitečnost výzkumu. Pro pochopení a změnu cílového chování je nutné přijmout definici orientovanou na záměr, která se zaměřuje na přesvědčení lidí, jejich motivy atd. (Stern, 2000)

Rozdíl mezi proenvironmentálním chováním a environmentálně významným chováním je tedy podle Sterna, který sám definoval tyto pojmy to, že proenvironmentální chování nemusí mít nutně dopad na životní prostředí. Některé proenvironmentální chování tedy může být více environmentálně významné než jiné.

2.4. Typy environmentálně významného chování

Většina raných výzkumů proenvironmentálního chování předpokládala, že se jedná o jednotnou, nediferencovanou třídu. V poslední době se ukázalo, že existuje několik odlišných

typů environmentálně významného chování, a že různé kombinace příčinných faktorů určují různé typy.

2.4.1. Ekologický aktivismus

Angažovaný environmentální aktivismus (např. aktivní účast v environmentálních organizacích a demonstracích) je hlavním předmětem výzkumu participace na sociálním hnutí. Tento výzkum poskytuje podrobnou analýzu procesu "náboru", jehož prostřednictvím se jednotlivci stávají aktivisty (McAdam et al., 1988)

2.4.2. Neaktivistické chování ve veřejné sféře

V poslední době literatura o sociálních hnutích poukazuje na podporu cílů hnutí ze strany neaktivistů jako na další důležitou třídu chování (Zald, 1992). Výzkumníci veřejného mínění a politologové takové chování někdy zkoumají, ale bylo provedeno poměrně málo výzkumů, které by toto chování klasifikovaly do ucelených podtypů. Jako rozumné se v prvním přiblížení jeví rozlišovat mezi aktivnějšími druhy environmentálního občanství (např. petice týkající se environmentálních otázek, vstup do environmentálních organizací a přispívání do nich) a podporou či akceptací veřejných politik (např. deklarovaný souhlas s environmentálními předpisy, ochota platit vyšší daně na ochranu životního prostředí). Stern uvádí, že našli s kolegy empirickou podporu pro rozlišení těchto typů od sebe navzájem a od aktivismu (Dietz et al., 1998; Stern et al., 1999). Přestože tato chování ovlivňují životní prostředí pouze nepřímo, ovlivňováním veřejných politik mohou mít velké účinky, protože veřejné politiky mohou změnit chování mnoha lidí a organizací najednou. Důležitým rysem chování ve veřejné sféře, včetně aktivismu, je to, že obavy o životní prostředí jsou v povědomí, a proto mohou mít vliv (Stern, 2000).

2.4.3. Soukromá sféra environmentalismu

Výzkumníci a psychologové zabývající se spotřebou se zaměřují především na chování v soukromé sféře: nákup, používání a likvidaci osobních a domácích produktů, které mají dopad na životní prostředí. Je užitečné je rozdělit podle typu rozhodnutí, která zahrnují: nákup hlavních výrobků a služeb pro domácnost, které mají významný dopad na životní prostředí (např. automobily, energie pro domácnost, rekreační cestování), používání a údržba ekologicky šetrného zboží (např. systémy vytápění a chlazení domů), likvidace domovního odpadu a "zelené" spotřebitelství (nákupní postupy, které zohledňují dopad výrobních procesů na životní prostředí, např. nákup recyklovaných výrobků a ekologicky pěstovaných potravin). Při takovém rozlišování se ukázalo, že některé typy volby, jako například ojedinělá rozhodnutí o nákupu automobilů a velkých domácích spotřebičů, mají obvykle mnohem větší dopad na životní prostředí než jiné, například změny v míře používání stejných zařízení: rozdíl mezi chováním zaměřeným na účinnost a omezování (Stern a Gardner, 1981a, 1981b). Chování v soukromé sféře může empiricky také vytvářet souvislé shluky (např. Bratt, 1999a) a různé typy chování v soukromé sféře mohou mít různé determinační faktory (např. Black et al., 1985). Chování v soukromé sféře se od environmentálního chování ve veřejné sféře liší tím, že má přímé environmentální důsledky. Dopad osobního chování jednotlivce na životní prostředí je však malý. Takové individuální chování má environmentálně významný dopad pouze v souhrnu, kdy mnoho lidí nezávisle na sobě dělá totéž.

2.4.4. Další formy environmentálně významného chování

Jednotlivci mohou významně ovlivňovat prostředí i jiným chováním, například ovlivňováním činnosti organizací, k nimž patří. Například inženýři mohou navrhovat vyráběné výrobky více či méně šetrně k životnímu prostředí, bankéři a developři mohou při svých rozhodnutích používat nebo ignorovat environmentální kritéria a činnost pracovníků údržby může snížit nebo zvýšit znečištění produkované výrobními závody nebo komerčními budovami. Takové chování může mít velký dopad na životní prostředí, protože organizační činnosti jsou největším přímým zdrojem mnoha environmentálních problémů (Stern a Gardner, 1981a, 1981b a Stern, 2000). Determinanty individuálního chování v rámci organizací se pravděpodobně liší od determinantů politického chování nebo chování domácností.

2.5. Faktory ovlivňující proenvironmentální chování

Faktory ovlivňující proenvironmentální chování můžeme rozdělit podle Li et al (2019), kteří se ve své publikaci zaměřují především na recyklaci a práci s odpadem, do dvou kategorií na vnější proměnné a individuální proměnné.

2.5.1. Vnější proměnné

Do kategorie vnějších proměnných jsou zahrnovány faktory jako sociální normy, „convenience“ či doba držení a nástupu inovačních technologií. Sociální normy jsou obecně chápány jako sdílená pravidla, která jsou částečně udržována souhlasem a nesouhlasem (Elster, 1989). Někteří vědci zjistili, že sociální normy jsou významnými prediktory záměrů recyklačního chování, ale neshodli se na tom, jak je lidé internalizují jako osobní normy. Osobní normy jsou vysvětlovány jako morální závazek jednat v souladu s vnitřním hodnotovým systémem jedince (Schwartz, 1968, 1977). Někteří se domnívají, že sociální normy ovlivňují normy jednotlivce, což následně vede k nepřímému dopadu na recyklační chování. Několik zjištění však tvrdí, že sociální normy mají z hlediska recyklačního chování malý význam. Zprv, sociální náklady spojené s neúčastí jsou malé nebo žádné; zadruhé, recyklační chování je méně predikováno sociálními normami ve srovnání s osobními normami a environmentální identitou (Bertoldo a Castro, 2016).

Termín "convenience" je popisován jako důležitý hnací motor recyklačního chování (Domina a Koch, 2002, Zhang et al., 2016), který široce usnadňuje transakce sběrných systémů, problémy s elektronickým odpadem a otázky recyklace (Hage et al., 2009; Miafodzyeva a Brandt, 2013, Saphores et al., 2012). Některé články uvádějí, že významnými překážkami, které lidem brání v třídění a opětovném využití většiny recyklovatelných odpadů, jsou vzdálenost a nedostatek účinných recyklačních zařízení (Amutenya et al., 2009, Zhang et al., 2016). Lidé, kteří recyklují, mají tendenci více využívat recyklační zařízení, pokud mají pocit, že recyklace je pohodlná, a pokud jsou s těmito zařízeními obeznámeni (Sidique et al., 2010).

2.5.2. Individuální proměnné

Mezi individuální proměnné patří demografické proměnné, socioekonomické charakteristiky a psychologické proměnné. Tato práce se věnuje pouze demografickým a socioekonomickým charakteristikám, ovšem i psychologické proměnné mohou mít velký vliv na proenvironmentální chování, dokonce větší než demografické proměnné. S tímto

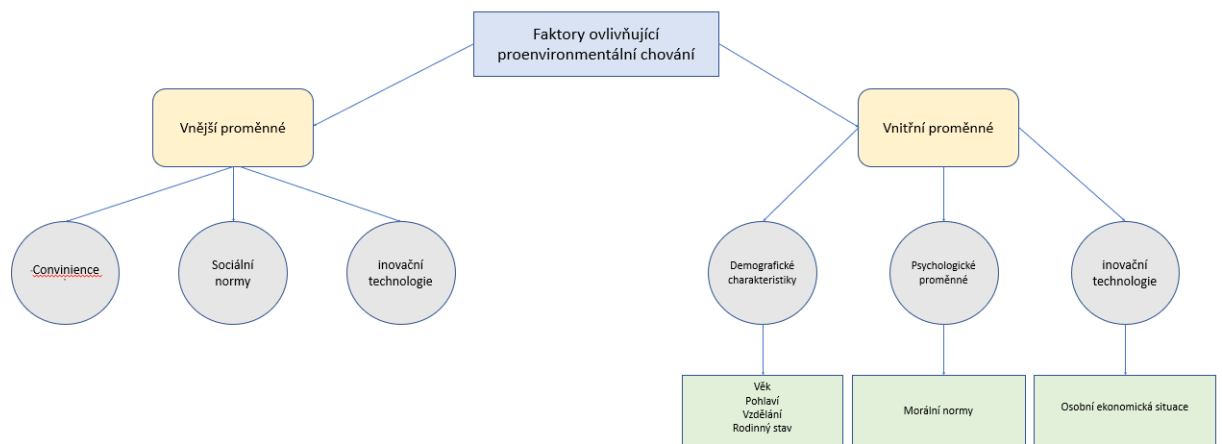
tvrzením přišly studie Botetzagias et al., (2015). López-Mosquera et al., (2015) dokonce naznačují, že demografické a ekonomické faktory, jako je věk, úroveň vzdělání nebo místo bydliště, mají menší význam ve srovnání s environmentálními postoji, přesvědčením a citlivostí pro vysvětlení recyklace, používání automobilů a environmentálně odpovědného nákupního chování.

2.5.3. Demografické proměnné

Zpočátku se analýza rozdílů v proenvironmentálním chování zaměřovala na sociodemografické faktory, jako je pohlaví, věk, vzdělání, rodinný stav, místo bydliště a osobní ekonomická situace (Brécard et al., 2009 a Saphores et al., 2012 a Botetzagias et al., 2015). Obecně tyto první studie naznačovaly, že ženy, vysoce vzdělaní mladí lidé s dobrou úrovní příjmů, manželské páry a obyvatelé měst mají tendenci vykazovat více záměrů environmentálního chování (López-Mosquera et al., 2015).

Vysvětlení výsledků těchto studií jsou následující. Mladí lidé častěji zastávají proenvironmentální postoje, protože: nejsou tak integrováni do dominantního společenského řádu, který často považuje ochranu životního prostředí za ohrožení stávajících institucí, mají lepší přístup k informacím o životním prostředí a cení si dlouhodobých přínosů ochrany životního prostředí více než starší lidé, kteří se jich nemusí dožít (Carlsson a Johansson-Stenman, 2000, Malkis a Grasmick, 1977, Mohai a Twight, 198,, Shen a Saijo, 2008, Van Liere a Dunlap, 1980, Whitehead a Blomquist, 1991). Studie v západních zemích zjistily, že ženy se obvykle zajímají o životní prostředí více než muži, což je dáno tradičními zkušenostmi ženské socializace, kulturními normami a tradiční rolí žen jako pečovatelek, vychovatelek, matek a ochránkyně dětí (Hunter et al., 2004, Karpiak a Baril, 2008, Merchant, 1990, Mohai, 1992, Scott a Willits, 1994). Lidé s vyšší úrovní vzdělání nebo s nižším věkem mají tendenci více se zajímat o životní prostředí. Je tedy pravděpodobnější, že si jedinci těchto kategorií uvědomují možné škody způsobené zanedbáváním životního prostředí a jsou více obeznámeni s proenvironmentálním chováním (Liere a Dunlap, 1981, Danielson et al., 1995, Welsch a Kühling, 2010). Ženatí lidé mohou věnovat environmentálním problémům větší pozornost než svobodní, protože jim záleží na budoucích podmínkách životního prostředí příští generace (Dupont, 2004). Bohatší občané mohou mít také vyšší nároky na čisté životní prostředí a menší poškozování životního prostředí (Fan et al., 2013). Naproti tomuto předpokladu u bohatých občanů, výzkumy založené na průzkumech od 80. let 20. století až do současnosti totiž soustavně ukazují, že lidé v komunitách s nízkými příjmy se o životní prostředí zajímají přinejmenším stejně jako obyvatelé komunit s nadprůměrnými příjmy (Adeola, 1994, Antil, 1984, Hirsh, 2010).

Studie vztahů mezi demografickými proměnnými a psychologickými proměnnými ukazuje, že morální normy jsou důležitými a do značné míry nezávislými prediktory recyklace a demografické údaje nemají statisticky významný vliv (Botetzagias et al., 2015).

Obrázek 1. shrnutí dělení faktorů, které ovlivňují proenvironmentální chování (zdroj?? Pokud je to váš vlastní výtvar, tak uveďte Zdroj: vlastní konceptualizace. Pokud jste vycházel z něčeho, je potřeba citovat původní zdroje!

2.6. Place attachment (vazba k místu)

Place attachment, neboli vazba k místu, připoutání či pouto k místu, je popisován jako pouto, které si lidé vytvářejí vůči místu, zahrnující citovou složku (Giuliani, 2003, Brown et al. 2003, Riley, 1992). Z velké části se pak vazba na místo chápe jako mnohostranný, multidisciplinární koncept s mnoha definicemi (Mihaylov a Perkins, 2014). Tyto definice charakterizuje vztah mezi jednotlivci a místy, jež jsou pro ně určitým způsobem důležitá (Giuliani, 2003). Place attachment může zjevně spočívat také na fyzických vlastnostech místa (Stokols a Shumaker, 1981). Typy míst, které jedinci považují za významné, zahrnují širokou škálu fyzických prostředí, od zastavěných prostředí, jako jsou domy, ulice, některé budovy a nebytová vnitřní prostředí, až po přírodní prostředí, jako jsou jezera, parky, stezky, lesy a hory (Manzo, 2005). Díky množství přístupů v různých oborech se ukázalo, že vazba k místu může být ovlivněna nebo předvídána množstvím faktorů nebo může být korelována s dalšími proměnnými, jako jsou: sociodemografické charakteristiky (Willimas et al., 1992, Lewicka 2011), zážitkové preference (Payton, 2005), typ krajiny (Williams et al., 1992), postoje, jako je environmentálně odpovědné chování nebo zájem o životní prostředí (Vaske a Kobrin, 2001, Vorkinn a Riese, 2001), vzdělání, velikost komunity a doba pobytu (Lewicka, 2005) a spokojenost s bydlením (Taberner et al. 2010). A přestože existuje mnoho návrhů na hodnocení vazby k místu, neexistuje jednotná a systematická analýza vazby k místu.

Velká část výzkumu vazby k místu (a souvisejících konceptů) se zaměřuje na její sociální aspekty (např. Fried, 1963, Lalli, 1992, Twigger-Ross a Uzzell, 1996; Woldoff, 2002). Některé z těchto výzkumů zdůrazňují místo jako arénu sociálních interakcí. Friedova (1963) klasická studie sousedské vazby ukázala, že navzdory špatným fyzickým podmínkám oblasti k ní byli obyvatelé silně připoutáni, protože jim poskytovala sociální interakce s ostatními.

Place attachment je spojen s vnímáním životního prostředí, zájmem o něj a aktivismem (např. Bonaiuto, Breakwell a Cano, 1996, Vorkinn a Riese, 2001). Zda jsou vazby mezi osobou a místem spojeny s častějším (Vaske a Kobrin, 2001) nebo méně častým (Uzzell, Pol, a Badenas, 2002) proenvironmentálním chováním, však zůstává nejasné.

Lewicka (2011) ve své práci s názvem "Place attachment: How far have we come in the last 40 years?" se podrobně zabývá problematikou definování vazby k místu a pokouší se zde shrnout všechny různé pohledy a dělení tohoto termínu. Uvádí a popisuje 2 prediktory (sociodemografické, společenské) nebo zde dělí place attachment podle velikosti (od domova až po kontinent). Podle doby setrvání na daném místě Scannell a Gifford, (2010) zase dělí place attachment na dimenze osoby, procesu a místa. Jen z těchto prací lze vyčíst problematiku a nejednotnost termínu „place attachment“

2.6.1. Různé definice vazby k místu

Různá vědní odvětví definují place attachment jinak, humanističtí geografové tvrdí, že pouto k významnému prostoru neboli "smysl pro místo" je univerzální citová vazba, která naplňuje základní lidské potřeby (např. Relph, 1976, Tuan, 1974). Někteří autoři naznačují, že smysl pro místo zahrnuje dílčí pojmy identity místa, vazby k místu a závislosti na místě (např. Jorgensen a Stedman, 2001), nebo že zahrnuje vazby na předky, pocit "zasvěcenosti" a touhu zůstat v místě (Hay, 1998). V literatuře o imigraci a uprchlících se však obvykle klade důraz na vysídlení nebo "diasporu", takže připoutanost je definována intenzitou stesku po místech, která jsou ztracena (Deutsch, 2005). Městští sociologové a komunitní vědci lokalizují vazbu na úroveň města, domova a sousedství (např. Kasarda a Janowitz, 1974). Dokonce i v rámci oborů se modely liší v definicích vazby k místu; například se uvádí, že vazba k místu se opírá o sociální rysy (např. Woldoff, 2002), fyzické rysy (např. Stokols a Shumaker, 1981) nebo obojí (např. Riger a Lavrakas, 1981).

2.6.2. Další využití vazby k místu

Place attachment se nevyužívá pouze v souvislosti s měřením proenvironmentálního chování, ale má velký význam i pro další důležité procesy a výzkumy. Zde jsou uvedeny další příklady využití vazby k místu: zkoumání vazby k místu jako citového pouta vrhlo světlo na úzkost a smutek, které vyjadřují ti, kdo jsou nuceni se přestěhovat (např. Fried, 1963, Fullilove, 1996), vazba k místu se tak uplatnila v psychologii katastrof (např. Brown a Perkins, 1992), imigrace (např. Ng, 1998) a mobility (např. Giuliani et al., 2003, Gustafson, 2001), význam místa a vazby k němu lze využít k plánování a podpoře využívání veřejných prostor, jako jsou národní parky (např. Kyle, Graefe a Manning, 2005, Moore a Graefe, 1994, Williams a Stewart, 1998).

2.7. Podoby vazby k místu

Jak je již psáno v předchozích kapitolách place attachment neboli vazba k místu nemá jednotnou definici ani dělení.

2.7.1. Natural place attachment a identita místa

Natural place attachment je typem fyzické vazby, zaměřené na přírodní aspekty místa. Související environmentální identita (Clayton, 2003) se vztahuje na vazbu k životnímu prostředí, začlenění přírody do sebepojetí člověka. Clayton poznamenává, že sebedefinice sladěné s částmi přírodního světa mohou pramenit z obecného vztahu k přírodě. To opět zdůrazňuje, že vazba k místu může být zaměřena na fyzické aspekty místa v tomto případě na přírodu.

2.7.2. Civic place attachment

Civic place attachment je příkladem skupinově-symbolické vazby k místu, která se vyskytuje na úrovni města (např. Hidalgo a Hernández, 2001, Vorkinn a Riese, 2001). Pod toto rozdělení by tedy patřily například sousedské vztahy.

2.8. Vztah place attachment a proenvironmentální chování

Vaske a Kobrin (2001) ve své studii zjistili, že osoby s větším pocitem citové vazby k místu se více zapojují do proenvironmentálního chování. Podobně Clayton (2003) ukázal, že jedinci, kteří se silně identifikují s přírodním prostředím ("environmentální identita"), vykazují výrazně více ekologického chování než ti, kteří mají nízkou environmentální identitu, a to i při zachování konstantních postojů, hodnot a ideologií.

Jiné studie naznačují, že připoutanost by mohla být spojena s menším počtem proenvironmentálního chování. V jedné studii to bylo zkoumáno ve dvou čtvrtích s různou kvalitou životního prostředí (Uzzell et al., 2002). Obyvatelé ekologicky lepší čtvrti uváděli větší identitu k místu, ale ne více proenvironmentálního chování. Ve skutečnosti identita místa slabě a negativně souvisela s proenvironmentálním chováním, protože tito obyvatelé pravděpodobně neviděli potřebu zvyšovat již tak vysokou kvalitu životního prostředí ve své čtvrti, a jiné otázky, jako např. bezpečnost, byly pro komunitu důležitější. Obyvatelé čtvrti s nižší kvalitou podobně uváděli nízkou míru proenvironmentálního chování, ale celkově byli k místu méně vázáni.

Podle žebříčku kvality života českých měst, se Trutnov v roce 2023, umístil na 157. místě s bodovým ohodnocením 3,2 bodů z 10. V roce 2022, byl klasifikován jako 152. s bodovým ohodnocením 4 bodů z 10 a v roce 2021 získal 3,9 bodů z 10 a skončil na 154. místě. Z tohoto žebříčku tedy vyplývá, že by v Trutnově neměl nastat případ obyvatel z ekologicky lepší čtvrtě ze studie Uzzell et al., kteří se už nezabývali proenvironmentálním chováním, jelikož se Trutnov v kategorii „zdraví a životní prostředí“ pohybuje lehce nad průměrem 5,6 v roce 2021, 5,2 v roce 2022 a 5,3 v roce 2023. Z ostatních obcí nejsou data dostupná. (Index kvality života v českých městech, 2022, 2023)

3. Geografické aspekty

3.1. Obyvatelé měst a venkova a jejich vztah k proenvironmentálnímu chování

Lidé ve městech a lidé žijící na venkově se liší mezi sebou v mnoha věcech, v životní úrovni, ve svých názorech a postojích, to se týká i proenvironmentálního chování. Studie se v tomto tématu výrazně liší. V Číně se lidé žijící ve větších městech častěji zapojovali do proenvironmentálního chování než lidé žijící v menších městech (Chen et al., 2011). Němci žijící ve městech uváděli větší verbální angažovanost v otázkách životního prostředí, ale v jiných formách zájmu se od Němců žijících na venkově nelišili (Bogner a Wiseman, 1997). Studenti ve Velké Británii, kteří vyrostli na venkově, však uváděli pozitivnější orientaci na přírodní prostředí než studenti vychovaní ve městech (Hinds a Sparks, 2008). Norští zemědělci jsou méně ekocentričtí (upřednostňují zájem přírody před zájmem lidstva) a více antropocentričtí (chtějí chránit životní prostředí hlavně proto, aby mohlo naplňovat lidské potřeby) než jiné skupiny (výzkumní biologové a správci divoké přírody; Bjerke a Kaltenborn, 1999). Obyvatelé trinidadského venkova jsou také více antropocentričtí než jejich městští

kolegové (Rauwald a Moore, 2002), a totéž platí na příkladu velkého národního vzorku v Kanadě (Huddart-Kennedy et al., 2009), ačkoli obyvatelé venkova uváděli vyšší účast na recyklaci a správcovském chování. Antropocentrické tendence obyvatel venkova se zdají být v souladu s jejich využíváním přírodních zdrojů pro lidské účely. A v neposlední řadě kanadští obyvatelé z Britské Kolumbie uváděli relativně vysokou míru zájmu o životní prostředí jak mezi obyvateli venkova, tak i měst (Lutz, et al., 1999).

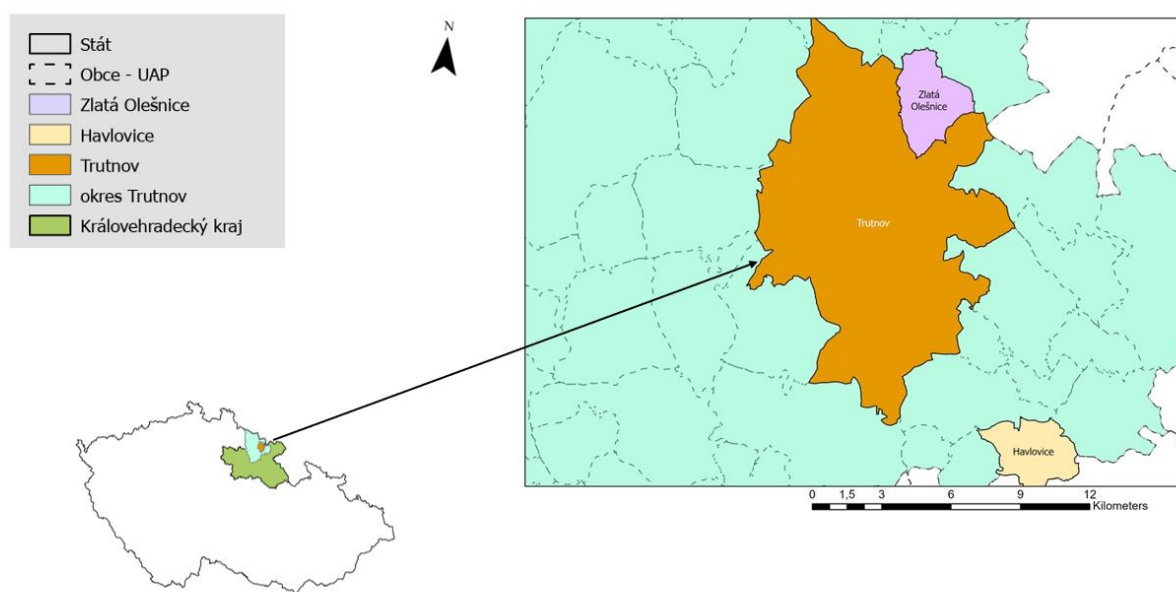
Často se uvádí, že v posledních několika desetiletích se rozdíly mezi venkovským a městským obyvatelstvem z hlediska proenvironmentálního chování zmenšují (Arcury a Christianson, 1993, Bogner a Wiseman, 1997). Jak tvrdí Wiseman (1997), je to mimo jiné způsobeno dostupností podobné úrovně vzdělání a zvýšenou mobilitou obou skupin, neboť tyto věci mají vliv i na míšení jejich životních stylů. V této souvislosti však Young (2013) tvrdil, že sociální nerovnosti mezi venkovem a městem jsou stále velmi vysoké, což může být v rozporu s tímto tvrzením. Na druhou stranu novější studie ukázaly, že environmentální služby, jako je recyklace, jsou stále dostupnější i ve venkovském prostředí, což vede ke zmenšování rozdílů v environmentálních postojích a chování mezi venkovem a městy (Huddart-Kennedy et al., 2009). Zmenšující se rozdíly mezi městy a venkovem byly částečně vysvětleny dostupností komunitních služeb v oblasti životního prostředí. Mnoho komunitních environmentálních služeb, jako jsou recyklační zařízení a veřejná doprava, je lépe dostupných v městském prostředí. Zmenšující se vliv v místě bydliště byl přičítán tomu, že venkovské komunity získaly přístup k některým z těchto služeb (Derkson a Gratrell 1993, Saphores et al. 2006). Dalším faktorem, který může ovlivnit rozdíly mezi venkovem a městem je zvýšený pohyb mezi městskými a venkovskými oblastmi (Smith a Krannich 2000). Studie Fortmanna a Kusela (1990) dokládá, že obyvatelé měst, kteří se stěhují na venkov, se více zapojují do politických aspektů environmentalismu. Podobně Jones et al. (2003) zjistili, že mezi venkovským obyvatelstvem se migranti z městských oblastí podíleli na aktivistickém chování více než obyvatelé venkova. Toto bohužel není možné v této práci ověřit, neboť s faktorem migrace v této práci nebylo počítáno. Autoři Bogner, Wiseman (1997), dospěli k závěru, že nezaznamenali žádné rozdíly mezi venkovem a městem. v environmentálním chování. K podobným závěrům dospěli i autoři Arcury, Christianson (1993), když tvrdili, že obyvatelé měst a venkova se neliší v zájmu a činnosti o životní prostředí.

Vlastní výzkum

4. Charakteristika zkoumaných obcí

Všechny tři obce, ze kterých pocházejí respondenti z tohoto výzkumu, leží v Královéhradeckém kraji v okrese Trutnov (Obrázek 2. mapa zkoumaného území (ArcČR® verze 4.2, vlastní zpracování v programu Arc GIS pro 3.2.) Tyto 3 obce byly vybrány na základě počtu obyvatel, jedno velké město – Trutnov a dvě menší obce, reprezentující venkov. Důležitým faktorem pro výběr obcí, především těch menších, byla i poloha. Zlatá Olešnice se nachází v blízkosti Trutnova, může tedy být ovlivněna vlivy velkého města, za to Havlovice neleží v blízkosti většího nebo okresního města, od Trutnova jsou Havlovice vzdáleny 14,5 kilometrů, od Náchoda 15,6 kilometrů (Google Maps, 2024), tudíž by tedy neměly být ovlivněny vlivem velkých měst. Pro upřesnění pojmů jsou zde uvedeny právní definice obce a

definice města. „Obec je základním územním samosprávným společenstvím občanů; tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce“ (§ 1 Zákona č. 128/2000 Sb.). „Obec je veřejnoprávní korporací, má vlastní majetek. Obec vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývající“ (§ 2 Odst,1. Zákona č. 128/2000 Sb.). „Obec pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů; při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem“ (§ 2 Odst,2. Zákona č. 128/2000 Sb.). Obec, která má alespoň 3 000 obyvatel, je městem, pokud tak na návrh obce stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády“ (§ 3 odst. 1. Zákona č. 128/2000 Sb.). Pro rozdělení obyvatel v Trutnově bylo použito 17 katastrálních území. „Katastrálním územím se rozumí technická jednotka, kterou tvoří místopisně uzavřený a v katastru nemovitostí společně evidovaný soubor nemovitostí“ (dle Zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), § 2 písm. h).

Obrázek 2. mapa zkoumaného území (ArcČR® verze 4.2, vlastní zpracování v programu Arc GIS pro 3.2.)

	Trutnov	Havlovice	Zlatá Olešnice
rozloha (km ²)	103,32	8,70	9,43
počet obyvatel	29 600	1010	214
počet katastrálních území	17	1	1
průměrný věk	43,7	42,7	40,2
bez vzdělání	0,50 %	0,40 %	0 %
vzdělání nezjištěno	5,35 %	3,07 %	6,07 %
základní vzdělání	10,83 %	8,61 %	14,49 %
středoškolské vzdělání	27,79 %	27,23 %	31,31 %
středoškolské vzdělání s maturitou	26,36 %	26,83 %	21,03 %
vyšší odborné vzdělání	1,05 %	1,09 %	1,87 %
vysokoškolské vzdělání	11,31 %	10,20 %	6,54 %

počet domů	4141	348	74
------------	------	-----	----

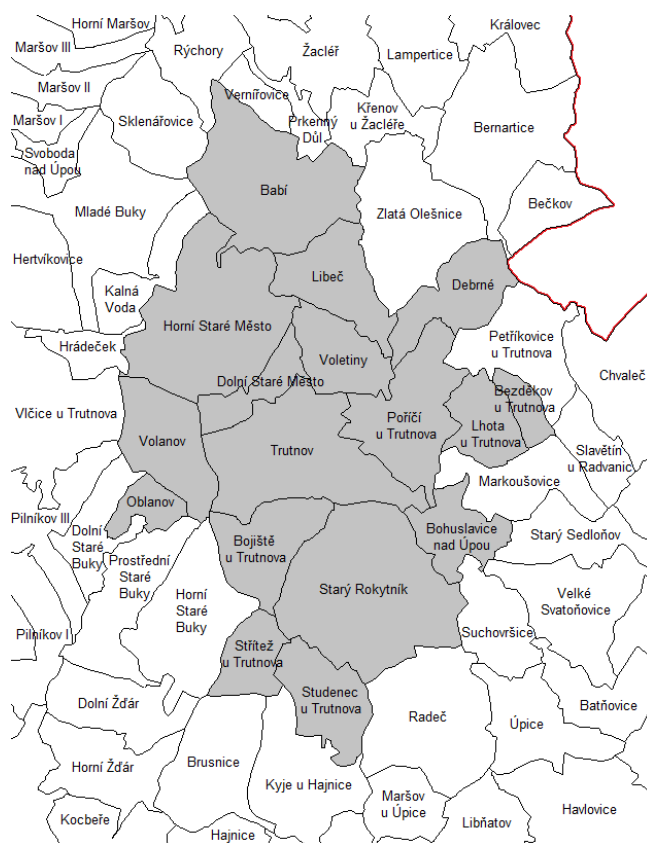
Tabulka 1 základní údaje o obcích (Český statistický úřad, Sčítání lidu 2021 a databáze ArcČR® verze 4.2)

4.1. Charakteristika zkoumaného území – město Trutnov

Město Trutnov se nachází v Královéhradeckém kraji a je okresním městem okresu Trutnov. K 1. 1. 2023 žilo v Trutnově 29660 obyvatel (Český statistický úřad, sčítání lidu 2023, 2023). Město je rozděleno na 17 katastrálních území (tabulka 2). V Trutnově je spousta průmyslových budov, které znečišťují okolí, největším znečišťovatelem je zcela nepochybně tepelná elektrárna Poříčí, která svůj provoz zahájila v roce 1957. V roce 2021 byla Poříčská elektrárna vyhodnocena jako jeden z největších emitentů na území České republiky (Fakta o klimatu, *Největší emitenti v ČR v roce 2021, 2024*).

název katastrálního území	počet obyvatel (2021)	rozloha území
Babí	124	11,33 km ²
Bezděkov u Trutnova	uváděno společně s Lhotou u Trutnova	1,46 km ²
Bohuslavice nad Úpou	122	3,73 km ²
Bojiště u Trutnova	288	5,09 km ²
Debrné	5	4,89 km ²
Dolní Staré Město	566	2,58 km ²
Horní staré Město	7 312	12,89 km ²
Lhota u Trutnova	155	3,35 km ²
Libeč	303	5,31 km ²
Oblanov	131	1,86 km ²
Poříčí u Trutnova	1 946	7,39 km ²
Starý Rokytník	375	14,78 km ²
Střítež u Trutnova	98	2,9 km ²
Studenec u Trutnova	84	4,79 km ²
Trutnov	16 414	11,15 km ²
Volanov	546	5,67 km ²
Voletiny	403	4,78 km ²

Tabulka 2 rozloha a počet obyvatel katastrálních území města Trutnova (Český statistický úřad, sčítání lidu 2021)

Obrázek 3. mapa katastrálních území města Trutnova (TU Trutnov.png. (2023)

4.1.1. Odpadové hospodářství na území města Trutnova

Město Trutnov má v souvislosti se zákonem Zákon č. 541/2020 Sb., který vešel v platnost 1.1. 2021 novou strategii odpadového hospodářství. Od roku 2021 město rozšířilo systém odpadového hospodářství o sběr použitých olejů a tuků. Město rozmístilo kontejnery, cca 20 sběrných nádob rovnoměrně po území města, tím došlo ke zvýšení podílu vyseparovaného odpadu. Město dále rozšířilo systém odpadového hospodářství o sběr bioodpadu v zahrádkářských koloniích, kdy je velkokapacitní kontejner umístěn do zahrádkářské kolonie 1 za 2 týdny. Město tím opět zvýšilo poměr vyseparovaného odpadu ku komunálnímu. Dalším bodem v nové strategii odpadového hospodářství je snížení svozu odpadu z městských částí Lhota, Voletiny, Starý Rokytník, Libeč a Bohuslavice. (Město Trutnov: *Trutnov má novou strategii odpadového hospodářství*, 2021),

Ovšem největší změnou je zavedení systému Door to door. Systém door-to-door zvyšuje komfort občanů při třídění, protože lidé mají nádoby na separaci u dveří svých domů. Třídění odpadu tak probíhá přímo v domácnostech. Zavádí se zejména u rodinných domů a menších bytových domů. Ideálně zahrnuje nádobu na plasty, papír a bioodpad (Komunální ekologie, 2023). V Trutnově již delší dobu fungoval tento systém při svozu bioodpadu, od roku 2022 tento systém funguje i s kontejnery na plasty a papír. Díky tomuto systému bude možné snížit počet velkých kontejnerů na tříděný odpad, čímž dojde ke snížení počtu nevzhledných míst. V lokalitě Vnitřní město, kde byla možnost třídít odpad dost obtížná, kontejnery na tříděný odpad

nebyly v dostupné vzdálenosti a nebyla možnost jejich bližšího umístění, je již díky systému door to door možné třídít odpad mnohem snadněji. Vytríděný odpad se umístí do barevných pytlů, které se sváží spolu s ostatním odpadem. Došlo také ke snížení frekvence svozu odpadu, aby byli obyvatelé města více motivováni ke třídění odpadu. (Město Trutnov: *Trutnov má novou strategii odpadového hospodářství*, 2021). Současný kalendář svozu odpadu je popsán v obrázku 4. Za svoz odpadu platí obyvatelé města 696 Kč za rok (Svozový kalendář města Trutnova pro rok 2024 (Město Trutnov: *Životní situace*, 2023)

Svozový kalendář města Trutnova pro rok 2024

* V kalendáři jsou uvedena čísla svozových týdnů.

ODPAD	SMĚSNÝ	BIO (rozstřípné)	PLAST	PAPÍR
Leden	1, 3, 5	1, 5	2	4
Únor	5, 7, 9	5, 9	6	8
Březen	9, 11, 13	9, 13	10	12
Duben	15, 17	15, 17	14, 18	16
Květen	19, 21	19, 21	18, 22	20
Červen	23, 25	23, 25	26	24
Červenec	27, 29, 31	27, 29, 31	30	28
Srpen	31, 33, 35	31, 33, 35	34	32
Září	37, 39	37, 39	38	36, 40
Říjen	41, 43	41, 43	42	40, 44
Listopad	45, 47	45, 47	46	44, 48
Prosinec	49, 51, 53	51	50	52
frekvence	1x za 14 dní	1x za měsíc (prosinec - únor) 1x za 14 dní (leden - listopad)	1x za měsíc	1x za měsíc

Příklad (leden):
 Směsný odpad odvezeme v 1., 3. a 5. týdnu v den, kdy jste zvyklí.
 Plasty odvezeme ve 2. týdnu ve stejný den jako svážíme směsný odpad.
 Papír odvezeme ve 4. týdnu ve stejný den jako svážíme směsný odpad.
 Bio odvezeme v 1. a 5. týdnu ve stejný den jako svážíme směsný odpad.

Pro konkrétní informace se, prosím, obraťte na:
 ☎ +420 493 646 111 ✉ transport@mariuspedersen.cz

Tiskovou zprávu k novému systému svozu odpadu najdete na webových stránkách města Trutnova.

TRANSPORT Trutnov s.r.o. • V Aleji 131, Bojiště, 541 01 Trutnov
 Tel./Fax 493 646 111 • E-mail transport@mariuspedersen.cz • www.transporttrutnov.cz
 Zapsaná u Krajského soudu v Hradci Králové – oddíl C, vložka 7468 • IČO 62063588

Obrázek 4. kalendář svozu odpadu v Trutnově. Zdroj: Město Trutnov (19.12. 2023), Svozový kalendář města Trutnova pro rok 2024, online)

4.2. Charakteristika zkoumaného území – obec Havlovice

Havlovice jsou obcí, která má k 1. 1. 2023, 1010 obyvatel. (Český statistický úřad, *sčítání lidu 2023*) Jedná se tedy o malou obec v údolí řeky Úpy, kde se prakticky nenachází žádné objekty, které by výrazněji znečišťovaly ovzduší či vodu. Na rozhraní katastrálních území Úpice/Havlovice se nachází nově modernizovaná čistíčka odpadních vod. Vzhledem k velikosti obce se Havlovice nedělí na více katastrálních území.

4.2.1. Odpadové hospodářství na území města Havlovice

Svoz domovního odpadu v obci Havlovice vykonává firma Transport Trutnov s.r.o. Svozovým dnem je úterý a odpad se odváží s frekvencí 1 za 14 dní. Odpad lze uložit do vlastních nebo pronajatých popelnic nebo uložený v igelitových pytlích zakoupených na obecním úřadě. Odpad lze ukládat i do kontejnerů na tříděný odpad, které se v obci nachází. (Havlovice: *Svoz odpadu*, 2024)

4.3. Charakteristika zkoumaného území – obec Zlatá Olešnice

Zlatá Olešnice v tomto výzkumu reprezentuje nejmenší obec, ve které žije pouze 214 obyvatel Český statistický úřad, *sčítání lidu 2023*. Leží pouze 3 km od hranic s Polskem, 8 km od hraničního přechodu Královec (Google Maps, 2024). Historie tohoto regionu byla již od raného novověku spjata s těžbou černého uhlí, to se netěžilo přímo v obci, ale v blízkosti ležícím Žacléři, kde za dob Rakouska-Uherska byly největší černouhelné doly v monarchii. Důležitost těžby dokládá i fakt, že jak na vlajce obce, tak v jejím znaku se nachází hornický znak – zkřížené kladivo a skalní klín. Poté co byla těžba po sametové revoluci ukončena, významnost regionu poklesla. Ovšem přítomnost blízko se nacházející větrné elektrárny by mohla indikovat příznivější postoj k environmentální problematice.

4.3.1. Odpadové hospodářství v obci Zlatá Olešnice

V roce 2015 se obec rozhodla zrušit velké černé kontejnery na komunální odpad, a to z důvodu, že do nich byly ukládány odpady velkých rozměrů, které patří do velkoobjemového odpadu, dále do nich odpad často ukládali lidé, kteří obcí projížděli, a také kvůli těmto pěti kontejnerům měla obec Zlatá Olešnice velký podíl směsného odpadu oproti okolním obcím. Obec ve stejném roce dále zřídila kontejner na pro odkládání drobného kovového odpadu a kontejner pro biologicky rozložitelný odpad rostlinného původu, dle zákona musela obec takový kontejner zřídít navzdory tomu, že většina obyvatel kompostuje. V roce 2015 rovněž obec upravila počet nádob pro třídění plastů z 11ks na 5 a nádob na třídění papíru ze 2ks na 5 ks. (Zlatá Olešnice: *Změny v odpadovém hospodářství*, 2015)

Odpad lze vyvážet i v buď modrých (komunální odpad) nebo žlutých (plasty) pytlích s logem Marius Pedersen Group, ty lze umístit k silnici nebo ke kontejnerům na tříděný odpad. Svozový den komunálního odpadu je čtvrtek, svoz velkoobjemového odpadu je pak obcí pořádán jednou ročně. Od roku 2021 platí změna při svozu odpadu, a to z důvodu finanční úspory obce. (Zlatá Olešnice: *Zápis ze zasedání ZO č. 3, 2021*)

KOMODITA	DEN SVOZU	REŽIM SVOZU
KOMUNÁLNÍ ODPAD (černé popelnice)	ČTVRTEK	SUDÉ TÝDNY (1X14 DNÍ)
PLAST (žluté kontejnery)	STŘEDA	SUDÉ TÝDNY (1X14 DNÍ)
PAPÍR (modré kontejnery)	STŘEDA	SUDÉ TÝDNY (1X14 DNÍ)
KOV, SKLO	DLE POTŘEBY	

Obrázek 5 Nový režim svozu odpadu platný od roku 2021 ve Zlaté Olešnici (Zlatá Olešnice, *zápis ze zasedání ZO č. 3, 2021*, online)

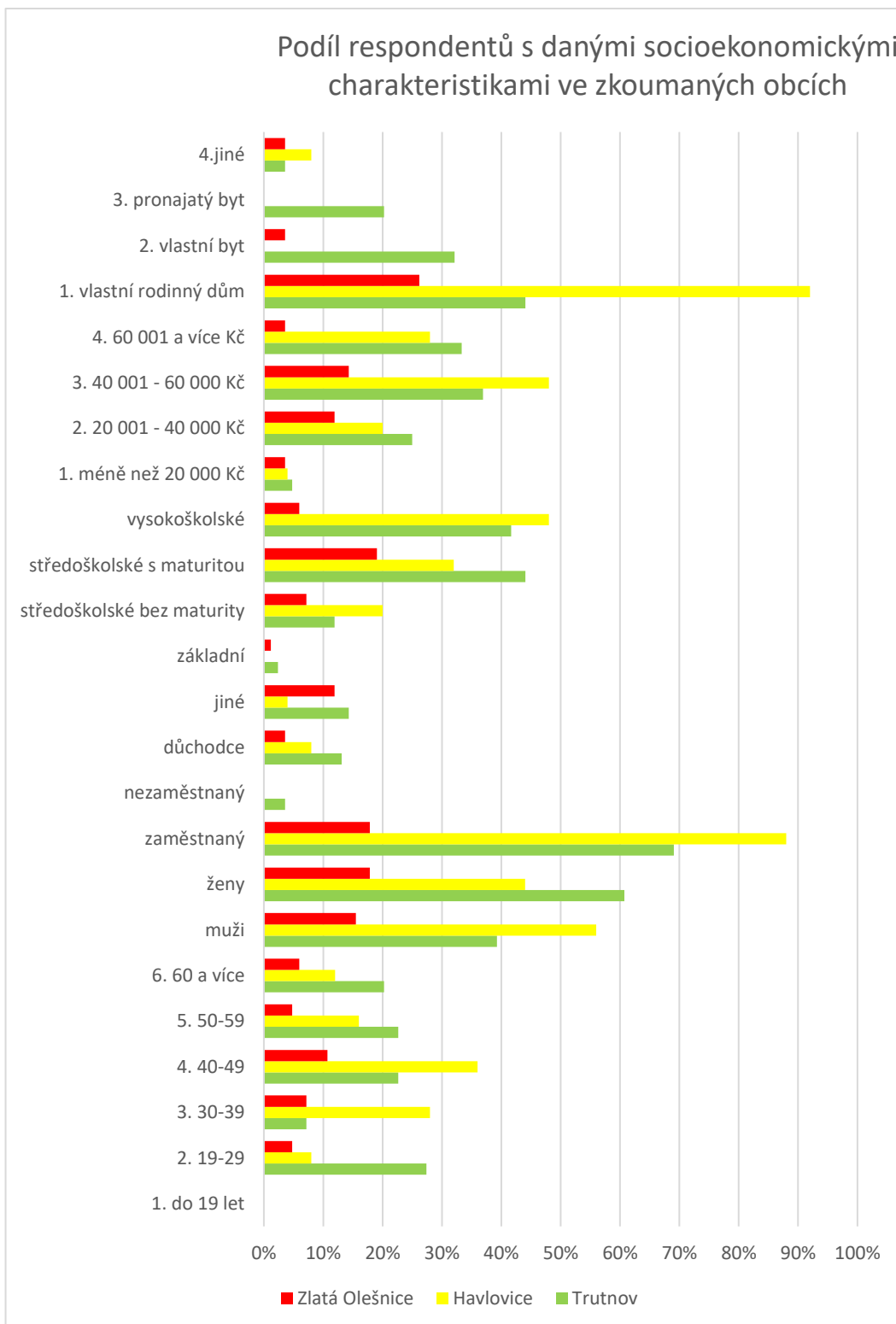
5. Výsledky výzkumu

V Tabulce 3. můžeme vyčíst poměr zastoupení věku, pohlaví, zaměstnanosti, nejvyššího dosaženého vzdělání, příjmu domácnosti a typu bydliště. Od porovnání

jednotlivých katastrálních území města Trutnova bylo upuštěno, vzhledem k nedostatečnému zastoupení respondentů napříč katastrálními územími. Zajímavostí může být fakt, že ani jeden respondent nebyl mladší 19 let.

		počet	procenta
věk	19 let a méně	0	0,00
	19-29 let	29	21,17
	30-39 let	19	13,87
	40-49 let	37	27,01
	50-59 let	27	19,71
	60 a více let	25	18,25
pohlaví	muži	60	43,80
	ženy	77	56,20
zaměstnání	zaměstnaný	95	69,34
	nezaměstnaný	3	2,19
	důchodce	16	11,68
	jiné	23	16,79
nejvyšší dosažené vzdělání	základní	3	2,19
	středoškolské bez maturity	21	15,33
	středoškolské s maturitou	61	44,53
	vysokoškolské	52	37,96
příjem domácnosti	méně než 20 000 Kč	8	5,84
	20 001 - 40 000 Kč	36	26,28
	40 001 - 60 000 Kč	55	40,15
	60 001 Kč a více	38	27,74
Typ bydliště	vlastní rodinný dům	82	59,85
	vlastní byt	30	21,90
	vlastní pronajatý byt	17	12,41
	jiné	8	5,84

Tabulka 3. socioekonomické charakteristiky respondentů, počet zastoupení v jednotlivých kategoriích (Zdroj: vlastní výzkum)

Graf 1. socioekonomické charakteristiky respondentů v jednotlivých městech, vyjádřené v procentech

5.1. Porovnání naměřených výsledků mezi obcemi

Tabulka č. 4., ukazuje průměrné hodnoty naměřené ve vybraných obcích z části, která se věnovala Place Attachmentu. Na tvrzení odpovídali respondenti na Likertově škále od jedné do pěti 1 - rozhodně nesouhlasím, 2, spíše nesouhlasím, 3 nevím, 4, spíše souhlasím, 5. rozhodně souhlasím. Na tvrzení „Toto místo má pro mě zvláštní význam“ odpovídali lidé

nejvíce kladně v Havlovicích, nejmenší hodnotu pak tato otázka obdržela ve Zlaté Olešnici. Toto může souviset s tvrzením. „Jsem s životem tady spokojený“, kde Zlatá Olešnice s průměrnou hodnotou (3,464) výrazně zaostává za Havlovicemi, které mají průměrnou hodnotu (4,160), Trutnov si v této otázce vedl nejlépe, jeho průměrná hodnota činí (4,321). Takto nízké hodnoty u Zlaté Olešnice mohou být zapříčiněny charakterem a polohou obce. Malá obec, která nemá co nabídnout, většina obyvatel musí dojíždět za prací i za každodenními potřebami (například za většími nákupy) do Trutnova. Svou roli může hrát i celkový úpadek regionu v důsledku ukončení těžby černého uhlí, nebo drsnější klima, kdy především sníh v zimě výrazně komplikuje dopravu. To že respondenti ze Zlaté Olešnice si přejí nějakou změnu v místě vyjádřili v tvrzení „Byl bych nerad, kdyby zde došlo k velkým změnám“, kde má Zlatá Olešnice opět opět nejnižší průměrnou hodnotu ze všech obcí. Je zajímavé, že Zlatá Olešnice vychází nejlépe v tvrzení: „Mám zde dobré sousedské vztahy, zde ovšem nejsou v průměrných hodnotách tak velké rozdíly jako v předchozích případech. Respondenti ze Zlaté Olešnice ale mají podle těchto dat největší chuť se podílet na řešení místních problémů, ostatní obce nemají tak vysoké průměrné hodnoty, což může znamenat, že jsou s životem v dané obci opravdu spokojeni a nemají potřebu se do řešení případných problémů zapojovat.

	Trutnov	Havlovice	Zlatá Olešnice
n	84	25	28
Toto místo má pro mě zvláštní význam	4,429	4,520	3,714
Mám v tomto místě svoje kořeny	3,786	3,800	3,179
Byl bych nerad, kdyby zde došlo k velkým změnám	3,798	3,560	2,643
Jsem s životem tady spokojený	4,321	4,160	3,464
Pokud by bylo na mě, raději bych se odsud odstěhoval	4,250	4,560	4,226
Mám zájem podílet se na řešení problémů, které s místem souvisí	3,750	3,400	4,286
V tomto místě je výjimečná krajina	4,464	4,040	4,179
Mám zde dobré sousedské vztahy	4,048	4,200	4,286

Tabulka 4. průměrné hodnoty z otázek na Place attachment ve vztahu k místu bydliště, data jsou zaokrouhlena na 3 desetinná místa, odpovědi respondentů podle likertovy škály od 1 do 5, (vlastní výzkum)

V tabulce 5. najdeme průměrné hodnoty, které ukazují vztah respondentů z jednotlivých měst ke preceptci environmentálních rizik. Největší obavy ohledně environmentálních rizik mají obyvatelé zlaté Olešnice, výjimkou jsou odpovědi na obavy z globálního oteplování. To může být způsobeno nižším počtem lidí s vysokoškolským vzděláním, jak ukazuje tabulka 1. ale i poměr respondentů s vysokoškolským vzděláním ve vzorku se kterým pracuje tato práce (Graf 1). Průměrné zastoupení respondentů s vysokoškolským vzděláním je 37,96 %, u Zlaté Olešnice je to pouze 17,86 %, u Trutnova je to 41,67 % a u Havlovic je to dokonce 48 %. Samotný pojem globální oteplování může být pro obyvatele Zlaté Olešnice nesrozumitelný, nebo si nemusí uvědomovat rizika související

s tímto pojmem. Naopak takové obavy ze sucha či ze záplav mohou být vyšší, neboť je obyvatelé sami zažili, a proto mají z těchto jevů větší strach. Přesto jsou ovšem větší obavy ze záplav u obyvatel Zlaté Olešnice poměrně překvapující, jelikož jediným vodním tokem, který obcí protéká je potok Zlatá Olešnice, který dokonce pramení na území obce. Obyvatelé Trutnova a Havlovic projevili nízké obavy v souvislosti s rizikem záplav. Důvodem může být fakt, že vodní tok, který protéká jak Trutnovem, tak Havlovicemi – řeka Úpa, má po většinu toku, kdy prochází těmito obcemi regulované koryto, které je zahluobené a břehy koryta jsou zpevněny kameny.

	Trutnov	Havlovice	Zlatá Olešnice
n	84	25	28
Sucho	2,607	2,280	3,464
Extrémní počasí	2,298	2,080	3,429
Znečištění vody	2,345	1,800	3,536
Znečištění ovzduší	2,369	2,240	2,929
Globální oteplování	2,750	2,200	1,643
Záplavy	1,786	1,920	3,036
Znečištění odpady	2,524	2,200	2,821

Tabulka 5. průměrné hodnoty ze sekce dotazníku zaměřující se na percepci environmentálních rizik, data jsou zaokrouhlena na 3 desetinná místa. Respondenti odpovídali na otázky podle likertovy škály od 1 do 5 (vlastní výzkum)

Tabulka 6. nám ukazuje průměrné hodnoty jednotlivých aspektů proenvironmentálního chování. U Trutnova si můžeme všimnout vyrovnaných hodnot, pokud se jedná o třídění plastů, skla a papíru, ale u třídění kovů je zde zaznamenán výrazný propad, větší než u ostatních obcí. To může být způsobeno menším počtem popelnic či kontejnerů na tento typ odpadu. Ze strategie odpadového hospodářství města Trutnova vyplývá, že se město zaměřuje především na třídění plastů a papíru, a to již zmiňovaným systémem door to door. Ovšem o nakládání s kovovým odpadem není v této strategii ani zmínka. Obyvatelé města, kteří chtějí třídít kovový odpad tak musí dojít ke kontejnerům, které nemusejí být v dostupné vzdálenosti, tak jak uvádí tisková zpráva nové strategie odpadového hospodářství na příkladu oblasti Vnitřního města. Celkově můžeme vidět, že respondenti ze Zlaté Olešnice třídí odpad v průměru méně než obyvatelé obcí Havlovic a Trutnova i přes to, že mají možnosti, jak odpad třídít, jak je popsáno v kapitole 4.3.1. Ve stejné kapitole je citována pasáž, ve které se tvrdí, že většina obyvatel Zlaté Olešnice kompostuje a tato data to potvrzují. Dle očekávání u tvrzení, zda účastníci výzkumu kompostují, dopadlo nejhůře město Trutnov, kde většina respondentů z tohoto výzkumu žije ve vlastním nebo pronajatém bytě a možnost kompostování je tak mezena. Dle odpovědí na tvrzení „věci, které už nepoužívám a jsou funkční daruji známému nebo je dám na charitu“ můžeme říct, že obyvatelé města Trutnova mají větší sklon k oběhovému hospodářství než obyvatelé venkova.

U hodnot u tvrzení „při nákupu používám vlastní neplastovou tašku, může dojít ke zkreslení dat, jelikož tvrzení předpokládá, že lidé, kteří nakupují používají buď plastovou tašku, nebo tašku z jiného materiálu. Dva respondenti, u kterých nebyla data sbírána online, ale metodou osobního dotazování odpověděli na toto tvrzení záporně (2. spíše ne), ale dodali, že při nákupech nepoužívají žádné tašky, nýbrž přepravky či plastové koše. Z dat dále

můžeme vyčíst snahu respondentů ze všech obcí nakupovat české nebo dokonce lokální potraviny. Kde ovšem můžeme pozorovat velmi nízká data, je tvrzení „snažím se omezit konzumaci masa kvůli snížení své uhlíkové a vodní stopy.“ Z výzkumu vyšel nejlépe Trutnov, byť tato průměrná hodnota je velmi nízká. Důvodů, proč účastníci výzkumu v Trutnově omezují konzumaci masa kvůli snížení své uhlíkové stopy může být několik. Ve městě je širší nabídka náhražek samotného masa než na venkově. Respondenti z Trutnova ukázali vyšší obavy z globálního oteplování (tabulka 5.) než obyvatelé venkova, a toto může být osobní snaha podílet se na boji proti globálnímu oteplování.

Průměrné hodnoty z podsektory doprava, ukazují zdánlivě na jednoduchý vztah, lidé z Trutnova v průměru odpověděli na všechna tvrzení více pozitivně než obyvatelé venkova. To může souviset s potřebou dojíždět za prací a službami do měst Trutnova, Náchoda či Hradce Králové, kdy je auto pohodlnějším, spolehlivějším a rychlejším dopravním prostředkem než hromadná doprava či jízda na kole. Tento problém se ovšem týká i obyvatel Trutnova, kteří žijí v odlehlejších katastrálních územích. Jeden respondent, od něhož byla data získána metodou osobního dotazování, označil u tvrzení „při cestě do práce dávám přednost veřejné dopravě oproti automobilu“ odpověď (1. rozhodně ne) a dodal: „To bych se tam (do práce) nedostal.“ V Trutnově je ovšem při porovnání s vybranými obcemi výrazně lepší situace, co se týče autobusové dopravy, nehledě na to, že v Trutnově je dostupná i doprava vlaková. Trutnov disponuje také cyklostezkami, které mohou sloužit k pohodlné přepravě. Odpovědi účastníků dotazníkového šetření na tvrzení „Souhlasím se zákazem prodeje automobilů se spalovacím motorem po roce 2035“ koresponduje s faktem, že automobil je na venkově mnohem více potřebná věc než při životě ve městě.

	Trutnov	Havlovice	Zlatá Olešnice
n	84	25	28
Třídím plasty	4,607	4,640	4,357
Třídím sklo	4,476	4,400	4,321
Třídím papír	4,607	4,680	4,464
Třídím kovy	3,714	4,000	3,893
Věci, které už nepoužívám a jsou funkční daruji známému nebo je dám na charitu	4,071	3,760	3,536
Kompostuji	3,369	3,880	4,286

Při nakupování dávám přednost českým a nejlépe lokálním potravinám	3,512	3,680	3,571
Při nákupu používám vlastní neplastovou tašku	3,667	3,520	3,393
Snažím se omezit konzumaci masa kvůli snížení své uhlíkové a vodní stopy	2,071	1,520	1,679
Při cestě do práce dávám přednost veřejné dopravě oproti automobilu	2,774	1,680	1,821
Pokud to jde, snažím se používat kolo nebo chodit pěšky	3,821	3,400	2,929
Souhlasím se zákazem prodeje automobilů se spalovacím motorem po roce 2035	2,274	1,840	1,643

Tabulka 6. průměrné hodnoty ze sekce dotazníku zaměřující se na proenvironmentální chování, které je rozděleno do 3 kategorií, výsledná data jsou zaokrouhlena na 3 desetinná místa. Respondenti odpovídali na otázky podle likertovy škály od 1 do 5. (vlastní výzkum)

Tabulka 7. nám ukazuje průměrné hodnoty odpovědí na tvrzení ze sekce environmentální aktivismus. Z odpovědi na tvrzení „Jsem členem skupiny nebo spolku zabývajícího se ochranou klimatu a životního prostředí“ byla pouze jedna odpověď kladná (2. ano), respondent, který takto odpověděl pochází ze Zlaté Olešnice. Z naměřených dat vyplývá, že respondenti z Trutnova ukazují větší sympatie k lidem, kteří se aktivně zapojují do boje za ochranu klimatu a životní prostředí „ Jsou mi sympatičtí lidé, kteří aktivně protestují za ochranu klimatu a životního prostředí“ (1,357) a více sledují dění v médiích které se týká problematiky ochrany životního prostředí „Aktivně sleduji zprávy v médiích s problematikou ochrany životního prostředí“ (1,452), ačkoli u tohoto tvrzení má největší průměrnou hodnotu obec Zlatá Olešnice (1,464) i v samotném považování environmentálního aktivismu za důležité téma „téma environmentálního aktivismu je pro mě důležité“ (1,524). Obyvatelé z obcí reprezentujících venkov naopak ukázali větší zapojení při zvelebování okolí svého

bydliště „Zúčastnil jsem se organizovaného úklidu v naší obci (například v rámci akce Uklidme Česko, Den Země, a apod.)“ Havlovice (1,520) a Zlatá Olešnice (1,643).

	Trutnov	Havlovice	Zlatá Olešnice
n	84	25	28
Jsem členem skupiny nebo spolku zabývajících se ochranou klimatu a životního prostředí	1,000	1,000	1,036
Jsou mi sympatičtí lidé, kteří aktivně protestují za ochranu klimatu a životního prostředí	1,357	1,120	1,000
Zúčastnil jsem se organizovaného úklidu v naší obci (například v rámci akce Uklidme Česko, Den Země, a apod.)	1,417	1,520	1,643
Aktivně sleduji zprávy v médiích s problematikou ochrany životního prostředí	1,452	1,240	1,464
Téma environmentálního aktivismu je pro mě důležité	1,524	1,280	1,107

Tabulka 7. průměrné hodnoty ze sekce dotazníku zaměřující se na environmentální aktivismus, výsledná data jsou zaokrouhlena na 3 desetinná místa. Respondenti odpovídali na otázky z možností ano (2) a ne (1) (vlastní výzkum)

5.2. Porovnání získaných výsledků vzhledem ke socioekonomickým charakteristikám respondentů

V Tabulce 8. nalezneme průměrné hodnoty ze všech obcí, které jsou rozdělené podle socioekonomických charakteristik respondentů. Data pochází ze dotazníkové sekce precepce environmentálních rizik.

Účastníci výzkumu ve věku od 19-29 let nedosahují nejvyšší naměřené hodnoty ani u jednoho tvzení, naopak v průměru mají nejmenší obavy z extrémního počasí (2,225), znečištění vody (2,098) a ovzduší (2,210). Starší lidé se nejméně obávají globálního oteplování (1,759), dva respondenti starší 60 let, u kterých byla data sbírána metodou osobního dotazování sdělili, „že jich se tento problém již netýká.“

Z hlediska pohlaví vykazují ženy větší míru obav z environmentálních rizik než muži, největší rozdíl je při otázce globální oteplování, kdy průměrná hodnota odpovědí u žen je (2,383) a u mužů pouze 2,000). tento výsledek může být dán mateřským pudem žen, ženy mají větší strach o své děti a chtějí je ochránit.

U zaměstnanosti se nám potvrzují předchozí výsledky, v kategorii důchodce se vyskytují dokonce ještě nižší hodnoty (1,535), než ve věkové kategorii 60 let a více (1,759). průměrné hodnoty zaměstnaných osob se pohybují v intervalu od 2,165 do 2,740. Lidé, kteří jsou momentálně nezaměstnaní mají největší obavy ze znečištění vod (2,727), senioři pak z extrémního počasí (2,808). Extrémní počasí či jeho rychlé změny mohou starší lidé hůře snášet, to může být důvodem, proč mají největší obavu právě z extrémního počasí. V kategorii jiné mají účastníci výzkumu největší obavy ze sucha (3,061) do této kategorie mohou spadat například studenti či ženy či muži na mateřské dovolené.

U Nejvyššího dosaženého vzdělání můžeme vypořadovat největší hodnotu u respondentů s vysokoškolským vzděláním u sucha (2,975), znečištění vody (2,811),

globálního oteplování (2,382) a u znečištění odpadem (2,643). Překvapivě druhou nejvyšší průměrnou hodnotu mají účastníci průzkumu, kteří mají základní vzdělání, ti také mají největší obavy, co se týče extrémního počasí. Lidé se středoškolským vzděláním bez maturity mají naopak největší obavy ze záplav a nejnižší, pokud jde o globální oteplování

U příjmu domácnosti byla zjištěna nejmenší hodnota u respondentů s příjmem nižším než 20 000 Kč, globálního oteplování (1,972), největší obavy mají pak respondenti s tímto příjmem z extrémního počasí (3,222). Účastníci výzkumu s příjmem domácnosti 20 001 - 40 000 Kč mají největší obavy ze sucha (4,122), výrazně nižší hodnota pak byla naměřena u otázky záplavy (1,968). Lidé s vyššími příjmy ve 3. a 4. kategorii vykazují vyrovnané průměrné hodnoty u všech typů environmentálních rizik, jediné výraznější rozdíly jsou u otázek znečištění vod a znečištění odpady, kde mají lidé, kteří vydělávají 60 000, Kč a více větší obavu než lidé, kteří vydělávají 40 001-60 000 Kč.

Posledním rozdělením z hlediska socioekonomických charakteristik je typ bydliště. Pokud pomíneme kategorii jiné, zjistíme, že u otázek zkoumající obavy ze sucha, extrémního počasí, a znečištění ovzduší nenajdeme výraznější rozdíly mezi kategoriemi. Výrazný rozdíl najdeme u globálního oteplování, kde respondenti žijící v pronajatém bytě dosáhli průměrné hodnoty (3,294), zatímco lidé žijící ve vlastním bytě pouze (2,444) a lidé žijící ve vlastním rodinném domě jen (2,093). Respondenti žijící v pronajatém bytě žijí pouze v Trutnově (obrázek 7). Trutnov měl nejvyšší průměrnou hodnotu, pokud jde o porovnávání hodnot ve vztahu obcí k precepci environmentálních rizik (tabulka 5). Majitelé rodinných domů mají největší obavy ze sucha, tyto obavy mohou souviset s obavami o zahradu, která bývá součástí rodinných domů. Obyvatelé, kteří žijí v pronajmutím bytě mají nejmenší obavy ze záplav. Jak bylo již uvedeno, všichni respondenti, kteří žijí v pronajatém bytě pocházejí z Trutnova. Město Trutnov má dobrá protipovodňová opatření, která případným záplavám zabrání.

	Sucho	Extrémní počasí	Znečištění vody	Znečištění ovzduší	Globální oteplování	Záplavy	Znečištění odpady
1. do 19 let	0	0	0	0	0	0	0
2. 19-29	2,678	2,225	2,098	2,210	2,225	2,149	2,293
3. 30-39	2,429	2,294	2,516	2,556	2,143	1,929	2,595
4. 40-49	2,951	2,809	2,682	2,698	2,062	2,396	2,509
5. 50-59	2,645	2,610	2,461	2,382	2,614	2,031	2,596
6. 60 a více	2,732	2,698	2,660	2,348	1,759	2,573	2,613
muži	2,737	2,560	2,535	2,382	2,000	2,220	2,462
ženy	2,843	2,620	2,544	2,599	2,383	2,241	2,515
zaměstnaný	2,740	2,574	2,468	2,515	2,333	2,165	2,499

nezaměstnaný	2,364	2,091	2,727	2,182	2,273	1,909	2,455
důchodce	2,566	2,808	2,798	2,505	1,535	2,581	2,485
jiné	3,061	2,389	2,156	2,211	2,322	1,872	2,306
základní	2,750	2,750	2,250	2,500	2,250	2,000	2,000
středoškolské bez maturity	2,456	2,578	2,544	2,400	1,700	2,533	2,511
středoškolské s maturitou	2,815	2,673	2,519	2,557	2,208	2,112	2,432
vysokoškolské	2,975	2,629	2,811	2,550	2,289	2,382	2,643
1. méně než 20 000 Kč	2,472	3,222	2,556	2,444	1,972	2,444	2,500
2. 20 001 - 40 000 Kč	4,122	2,689	2,725	2,687	2,522	1,968	2,168
3. 40 001 - 60 000 Kč	2,822	2,526	2,332	2,453	2,249	2,164	2,411
4. 60 001 a více Kč	2,679	2,405	2,746	2,448	2,329	2,159	2,754
1. vlastní rodinný dům	2,791	2,505	2,484	2,419	2,093	2,204	2,429
2. vlastní byt	2,778	2,593	2,796	2,593	2,444	2,315	2,759
3. pronajatý byt	2,647	2,529	2,294	2,412	3,294	1,706	2,294
4. jiné	2,000	2,500	1,000	1,500	2,000	1,000	2,000

Tabulka 8. průměrné hodnoty percepce environmentálních rizik ve vztahu k socioekonomickým charakteristikám. Respondenti odpovídali na otázky podle likertovy škály od 1 do 5. Data jsou zaokrouhlena na 3 desetinná místa (vlastní výzkum)

V Tabulce 9. se nachází průměry naměřených dat, které odpovídají vztahu socioekonomických charakteristik a sekce dotazníku, která se zabývá proenvironmentálním chováním.

První socioekonomickou charakteristikou je věk, vidíme, že lidé ve věku od 30-39 let třídí nejvíce plastů (4,722) a papíru (4,778) a kovu (4,294) ze všech dalších věkových kategoriích. Nejnížší průměrné hodnoty u třídění mají respondenti ve věku 19-29 let. V tomto příkladu třídění odpadu by se tedy nepotvrdil předpoklad (Carlsson a Johansson-Stenman, 2000) kteří společně s dalšími autory předpokládali, že mladí lidé jsou více seznámeni s proenvironmentálními praktikami a jsou tedy více proenvironmentální než starší lidé. viz (2.5.3.). Praktiku oběhového hospodářství, tedy opravu, jiné využití či v tomto případě darování věci, kterou už daný člověk nepotřebuje, nejlépe zvládají lidé s věkovým rozmezím 40-49 let (4,053). U tohoto tvrzení „Věci, které už nepoužívám a jsou funkční daruji známému nebo je dám na charitu“ ovšem nejsou výraznější rozdíly, nejnížší průměrnou hodnotu mají lidé ve věku 19-29 let, což opět rozporuje tvrzení autorů citovaných v kapitole

(2.5.3.). Větší rozdíly nacházíme u tvrzení „kompostuji“, kde podle získaných dat nejvíce kompostují lidé starší 60 let. Lidé v tomto věku žijí v rodinném domku, kde je možnost kompostování větší než v bytě.

Pokud jde o nakupování českých nebo lokálních potravin, tak v tomto ohledu mají největší průměrnou hodnotu lidé starší 60 let (3,939), nejmenší hodnotu (3,130) podle naměřených dat mají lidé ve věku 19-29 let. Vlastní neplastovou tašku si bere v průměru nejvíce lidí ve věkovém rozpětí 40-49 let (3,784), nejmenší hodnotu pak lidé mezi 50-59 rokem života (3,180), ti se ovšem zase nejvíce snaží omezit konzumaci masa kvůli snížení své uhlíkové a vodní stopy (2,140), nejmenší hodnotu mají lidé ve věku 30-39 let (1,484), tato otázka má velmi nízké naměřené hodnoty oproti ostatním tvrzením. Může to být tím, že účastníci výzkumu nevěděli, co znamená uhlíková či vodní stopa, ale může to být i z jiných důvodů, například o tomto nikdy neuvažovali jako o možnosti pomoci tak životnímu prostředí, nebo se zkrátka nechtějí omazovat v konzumaci masa.

První tvrzení zaměřující se na proenvironmentální chování spojené s dopravou je „Při cestě do práce dávám přednost veřejné dopravě oproti automobilu“. Respondenti rozdělení podle věku zde odpovídali vyrovnaně, pouze lidé starší 60. let mají výrazně vyšší hodnotu (2,508), za nimi na druhém místě se umístili lidé mezi lety 19-29, jejichž průměrná hodnota je (2,185). Chůzi nebo jízdu na kole za možných podmínek by zvolilo nejvíce lidí mezi 30-39 rokem života (3,690), hned za nimi se v tomto ohledu umístili lidé od 19 do 29 let (3,652). Tvrzení „souhlasím se zákazem prodeje automobilů se spalovacím motorem po roce 2035“ vyvolává mnoho diskusí napříč společenským i politickým spekterem, v tomto výzkumu se s ní nejvíce ztotožňují lidé ve věku 19-29 let (2,120), naopak nejméně s ní nesouhlasí lidé, mezi 40-49 rokem života. Se zákazem prodeje aut se spalovacími motory do roku 2035 nesouhlasí především obyvatelé venkova, kteří musejí denně dojíždět do měst například za prací.

Ženy se podle autorů (Hunter, et al., 2004, Karpiak a Baril, 2008, Merchant, 1990, Mohai, 1992, Scott a Willits, 1994) obvykle zajímají o životní prostředí více než muži, viz strana 19. Z dostupných dat tohoto výzkumu vyplývá, že muži více třídí plasty, sklo a kovy, ženy dopadly lépe než muži pouze u třídění papíru. Ženy ovšem výrazně více darují věci, které již nepotřebují charitám nebo známým než muži, ti zase více kompostují, ale rozdíl je výrazně nižší než u předchozího tvrzení.

Ženy mají lepší hodnoty u otázek zaměřujících se na nakupování než muži, dávají tedy větší důraz na nakupování českých nebo lokálních potravin, více používají při nákupu vlastní neplastové tašky a jsou ochotnější snížit svoji spotřebu masa kvůli snížení své uhlíkové a vodní stopy. Větší míra proenvironmentálního chování u nakupování může být způsobena tím, že ženy obstarávají více nákupů než muži.

I v poslední podsekcí zaměřující se na dopravu vykazují ženy u všech otázek větší míru proenvironmentálního chování než muži. Jsou ochotnější jezdit do práce veřejnou dopravou, pokud je možnost pravděpodobněji zvolí jako dopravní prostředek kolo nebo půjdou pěšky. Dokonce v průměru ženy více souhlasí se zákazem prodeje aut se spalovacími motory po roce 2035. Ženy se tedy kromě třídění odpadu chovají proenvironmentálněji než muži, což by potvrdzovalo citované autory na straně 19.

Jako další rozdělení podle socioekonomických charakteristik je podle zaměstnanosti. V tomto průzkumu zaměstnaní lidé nejčastěji třídí papírový (4,632) a kovový odpad (3,904), nezaměstnaní lidé nejvíce třídí plasty (4,636) a sklo (4,545). Pokud porovnáme důchodce a lidi starší 60 let, můžeme si všimnout, že hodnoty u „důchodců“ jsou nižší než u respondentů starších 60 let. Zaměstnaní lidé nejvíce dávají věci, které již nepotřebují známým nebo na charitu (3,835), důchodci naopak nejvíce kompostují, pokud pomineme kategorii „jiné“ (4,177), což souhlasí s výsledky z věkové charakteristiky, kdy lidé starší 60 let kompostovali nejvíce.

Největší přednost českým a lokálním potravinám dávají důchodci (4,051), naopak nejméně dbají na nakupování lokálních a českých potravin lidé se zaměstnáním (3,506). Pokud opět pomineme kategorii jiné, tak důchodci používají při nákupu vlastní neplastové tašky (3,763), zde je hodnota výrazně vyšší oproti věkové charakteristice skupiny respondentů 60 let a více (3,384). Lidé, kteří jsou nezaměstnaní jsou nejvíce ochotni omezit spotřebu masa kvůli snížení své uhlíkové a vodní stopy (1,909).

Z tvrzení, které se zaměřují na proenvironmentální chování související s dopravou, konkrétně tvrzení „při cestě do práce dávám přednost veřejné dopravě oproti automobilu“ získaly nejvyšší průměrnou hodnotu odpovědi nezaměstnaných respondentů (3,182). To může být způsobeno tím, že nezaměstnaní respondenti zaškrtovali v dotazníku odpověď 3. nevím/nechci odpovídat. Pokud pomineme respondenty, kteří při popisu své charakteristiky zaškrtili jiné, tak zaměstnaní lidé, odpověděli na tvrzení „pokud to jde, snažím se používat kolo nebo chodit pěšky“, nejlépe ze všech s průměrnou hodnotou (3,395), ovšem ostatní hodnoty ze stejné charakteristiky účastníků výzkumu nevykazují velké rozdíly. Zaměstnaní lidé nejvíce souhlasí se zákazem prodeje automobilů po roce 2035 (1,941)

Další charakteristikou, kterou tato práce zkoumá je vliv vzdělání na proenvironmentální chování. Dle Liere a Dunlap (1981), Danielson et al. (1995,), Welsch a Kühling (2010) by vzdělanější lidé měli mít větší sklon k proenvironmentálního chování viz str. 19. To potvrzují nejvyšší průměrné hodnoty u tvrzení, zabývajících se tříděním odpadu, plasty (4,744), sklo (4,801), papír (4,735) a kovy (4,214). darováním nepotřebných věcí charitě či známým (4,124) i u otázky kompostování (4,069). Nejnižší průměrné hodnoty byly naměřeny u respondentů se základním vzděláním. Tato zjištění tedy potvrzují předchozí výzkumy.

Lidé s vysokoškolským vzděláním mají nejvyšší průměrné hodnoty u tvrzení, které zkoumají proenvironmentální chování u nakupování, konkrétně u tvrzení „Při nakupování dávám přednost českým a nejlépe lokálním potravinám“ (4,012) a u tvrzení „Při nákupu používám vlastní neplastovou tašku“ (3,984). U tvrzení „Snažím se omezit konzumaci masa kvůli snížení své uhlíkové a vodní stopy“ dosáhli nejvyšší průměrné hodnoty respondenti se středoškolským vzděláním s maturitou (1,849).

Lidé s nejvyšším dosaženým vzděláním středoškolským s maturitou měli nejvyšší průměrné hodnoty i u jednoho z tvrzení zkoumajících proenvironmentální chování u dopravy, a to konkrétně u tvrzení „Pokud to jde, snažím se používat kolo nebo chodit pěšky“ (3,592), u ostatních dvou tvrzení navzdory citovaným pracím dosáhli nejvyšších hodnot

respondenti se základním vzděláním, s průměrnou hodnotou (2,500) u otázky „při cestě do práce dávám přednost veřejné dopravě oproti automobilu“ a s průměrnou hodnotou (3,500) u otázky ohledně zakazu prodeje aut se spalovacími motory do roku 2035.

Další charakteristikou, kterou tato práce zkoumá je vliv příjmu domácnost na proenvironmentální chování. Fan et al. (2013) předpokládá, že se bohatší lidé chovají lépe k životnímu prostředí kvůli svým vysokým nárokům, ovšem studie z 80. let podle Adeola (1994), Antil (1984) a Hirsh (2010) ukazují, že lidé v chudších komunitách se o životní prostředí zajímají stejně jako lidé z komunit z vyššími příjmy viz str. 19.

Co se týká třídění odpadu, konkrétně plastů (4,647), papíru (4,687) a skla (4,746), zde se potvrzují předpoklady studie Fan et al. (2013), jelikož nejvyšší průměrné hodnoty mají respondenti s příjmem 60 001 Kč a více. U třídění kovů mají nejvyšší průměrnou hodnotu respondenti s příjmem 20 001-40 000 Kč (4,475). Průměrné hodnoty (3,750) u tvrzení „Věci, které už nepoužívám a jsou funkční daruji známému nebo je dám na charitu“, dosáhli lidé s příjmem menším než 20 000 Kč, největší průměr u tvrzení zdali respondenti kompostují, měli respondenti s příjmem vyšším než 60 001 Kč.

V podsekcí nakupování účastníci výzkumu s příjmem od 20 001-40 000 Kč mají největší průměrnou hodnotu u tvrzení „Při nakupování dávám přednost českým a nejlépe lokálním potravinám“ (3,983) a „Snažím se omezit konzumaci masa kvůli snížení své uhlíkové a vodní stopy“ (3,871), což je velký rozdíl oproti ostatním respondentům s rozdílným příjmem domácnosti méně než 20 000 Kč (1,750), 40 001-60 000 Kč (1,711) a 60 001 Kč a více (1,694). nejvyšší hodnotu u tvrzení „Při nákupu používám vlastní neplastovou tašku“ vykázali respondenti s příjmem menším než 20 000 Kč (3,722).

V poslední podsekcí výzkum mapuje proenvironmentální chování související s dopravou. Při cestě do práce dávají přednost veřejné dopravě nejvíce lidé s příjmem domácnosti pod 20 000 Kč (3,333). Důvodem může být fakt, že s takto nízkým příjmem si auto nemohou dovolit. Možná ze stejného důvodu vykazují lidé s takto nízkým příjmem nejvyšší průměrnou hodnotu u tvrzení „Pokud to jde, snažím se používat kolo nebo chodit pěšky“ (3,639). největší souhlas se zákazem prodeje automobilů se spalovacím motorem od roku 2035 najdeme v průměru u respondentů s příjmem 20 001 Kč až 40 000 Kč

Poslední Socioekonomickou charakteristikou porovnávanou s vlivem na proenvironmentální chování je typ bydliště. Vzhledem k malému počtu respondentů zde nebudu porovnávat hodnoty z kategorie jiné. Lidé vlastníci rodinný dům vykazují nejvyšší průměrné hodnoty ve třídění všech typů odpadu a v kompostování, u tvrzení „Věci, které už nepoužívám a jsou funkční, daruji známému nebo je dám na charitu“ dosáhli na nejvyšší průměrnou hodnotu respondenti, kteří žijí ve vlastním bytě.

Z podsekcí nakupování dávají lidé z vlastních rodinných domů nejvyšší důraz na české a lokální potraviny, ovšem respondenti z pronajatých bytů používají při nákupu vlastní neplastové tašky více než ostatní. Respondenti, kteří vlastní svůj byt se zase v průměru nejvíce snaží omezit konzumaci masa, kvůli omezení své uhlíkové a vodní stopy.

Ve všech tvrzení z podseky, která zkoumá environmentální chování a dopravu, byla zjištěna nejvyšší průměrná data u účastníků výzkumu, kteří žijí v pronajatém bytě. Nejnižší průměrné hodnoty mají v tomto ohledu vlastníci rodinných domů. Rozdíly mezi respondenty z pronajatých bytů a z vlastních rodinných domů může souviset s jejich umístěním v jednotlivých obcích. Respondenti z pronajatých bytů pocházejí pouze z Trutnova, v obcích, reprezentujících venkov pochází většina obyvatel z rodinných domů. Pro živoz na venkově je dle výsledků výzkumu automobil více potřeba než pro životě ve městě.

	Třídím plasty	Třídím sklo	Třídím papír	Třídím kovy	Věci, které už nepoužívám a jsou funkční daruji nebo je dám na charitu	Kompostuji	Při nakupování dávám přednost českým a nejlépe lokálním potravinám	Při nákupu používám vlastní neplastovou tašku	Snažím se omezit konzumaci masa kvůli snížení své uhlíkové a vodní stopy	Při cestě do práce dávám přednost veřejné dopravě oproti automobilu	Pokud to jde, snažím se používat kolo nebo chodit pěšky	Souhlasím se zákazem prodeje automobilů se spalovacím motorem po roce 2035
1. do 19 let	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. 19-29 let	4,243	4,145	4,199	3,587	3,746	3,167	3,130	3,359	1,721	2,185	3,652	2,120
3. 30-39 let	4,722	4,230	4,778	4,294	3,905	3,556	3,230	3,437	1,484	1,929	3,690	1,778
4. 40-49 let	4,563	4,489	4,729	4,113	4,053	3,996	3,897	3,784	1,791	1,879	3,302	1,772
5. 50-59 let	4,526	4,557	4,561	3,566	3,820	3,680	3,307	3,180	2,140	1,939	3,180	2,004
6. 60 let a více	4,455	4,213	4,435	3,396	3,400	4,410	3,939	3,384	1,605	2,508	3,235	1,911
muži	4,534	4,490	4,550	3,859	3,428	3,910	3,558	3,302	1,631	2,016	3,283	1,787
ženy	4,532	4,300	4,614	3,835	4,095	3,821	3,615	3,745	1,828	2,152	3,460	1,999
zaměstnaný	4,560	4,443	4,632	3,904	3,835	3,768	3,506	3,471	1,854	1,992	3,395	1,941
nezaměstnaný	4,636	4,545	4,545	3,000	3,727	3,364	3,818	3,455	1,909	3,182	3,364	1,818
důchodce	4,434	4,071	4,404	3,222	3,298	4,177	4,051	3,763	1,636	2,838	3,343	1,828
jiné	4,267	4,183	4,300	3,433	3,789	4,189	3,589	3,967	1,356	1,900	3,878	1,728
základní	3,250	2,750	3,250	2,750	2,500	1,750	2,500	3,000	1,500	2,500	3,000	3,500
středoškolské bez maturity	4,400	3,900	4,500	3,833	3,222	3,856	3,411	2,944	1,611	1,833	2,844	1,522
středoškolské s maturitou	4,425	4,317	4,568	3,597	3,902	3,843	3,597	3,677	1,849	2,363	3,592	2,004
vysokoškolské	4,744	4,801	4,735	4,214	4,124	4,069	4,012	3,984	1,652	2,004	3,385	1,744
1. méně než 20 000 Kč	4,139	4,028	4,139	3,278	3,750	3,861	3,361	3,722	1,750	3,333	3,639	2,000
2. 20 001 - 40 000 Kč	2,540	4,425	4,214	4,475	3,729	3,800	3,983	3,689	3,781	1,783	2,371	3,502
3. 40 001 - 60 000 Kč	4,572	4,373	4,666	4,006	3,694	3,729	3,655	3,411	1,711	1,815	3,264	1,832

4. 60 001 a více Kč	4,647	4,746	4,687	3,544	3,726	3,992	3,694	3,560	1,694	2,099	3,480	1,885
1. vlastní rodinný dům	4,663	4,522	4,714	3,968	3,852	4,028	3,652	3,565	1,791	1,872	3,281	1,892
2. vlastní byt	4,259	4,167	4,278	3,704	4,019	3,426	3,204	2,870	1,963	3,111	3,815	2,037
3. pronajatý byt	4,176	4,176	4,176	3,824	3,647	3,118	3,294	3,882	1,941	3,118	4,118	2,588
4. jiné	4,000	4,000	4,000	2,500	4,000	5,000	4,000	5,000	1,000	3,000	4,500	1,000

Tabulka 9. průměrné hodnoty proenvironmentálního chování ve vztahu k socioekonomickým charakteristikám respondentů. Hodnoty jsou zaokrouhleny na 3 desetinná místa. Respondenti odpovídali na otázky pomocí likertovy škály od 1 do 5 (vlastní výzkum)

V tabulce 10. se nachází průměrná data, znázorňující vztah environmentálního aktivismu a socioekonomických charakteristik respondentů.

U prvního tvrzení „Jsem členem skupiny nebo spolku zabývajících se ochranou klimatu a životního prostředí“ byla shromážděna pouze jedna pozitivní odpověď. Jediným respondentem, který je členem skupiny nebo spolku zabývajících se ochranou klimatu a životního prostředí je muž s vysokoškolským vzděláním, starší 60 let, který je již v důchodu, jehož příjem domácnosti přesahuje 60 001 Kč a který nežije ani ve vlastním rodinném domě ani ve vlastním či pronajatém bytě. Aktivisté, kteří protestují za ochranu klimatu a životního prostředí získali největší sympatie u lidí ve věkovém rozmezí od 19 do 29 let (1,312). Organizovaného úklidu v okolí bydliště se zúčastnily všechny skupiny respondentů podle věku, s největší průměrnou hodnotou (1,741) se nejvíce zapojili lidé ve věkové kategorii 50-59 let. Zprávy v médiích s problematikou ochrany přírody nejvíce sledují respondenti starší 60 let., K environmentálnímu aktivismu mají největší sympatie lidé od 50 do 59 let, kteří jsou s hodnotou (1,526) odskočeni od ostatních věkových kategorií.

Z demografického rozdělení respondentů na muže a ženy můžeme vyčíst, že muži dosahují vyšší průměrné hodnoty pouze u tvrzení „Aktivně sleduji zprávy v médiích s problematikou ochrany životního prostředí“ (1,443), ve všech ostatních tvrzeních týkající se environmentálního aktivismu dosáhly ženy na vyšší průměrné hodnoty.

Rozdělení respondentů podle zaměstnanosti nám ukazuje, že nezaměstnaným lidem jsou nejvíce sympatičtí aktivisté, kteří protestují za ochranu klimatu a životního prostředí (1,379). Účastníci výzkumu, kteří zaškrtnuli kategorii jiné, v průměru nejvíce absolvovali organizovaný úklid v místě svého bydliště (1,656). Lidé v důchodu v průměru nejvíce sledují zprávy v médiích s problematikou ochrany životního prostředí (1,727), což koresponduje s daty naměřenými u kategorie respondentů starších 60 let. Obecně téma environmentálního aktivismu je nejvíce důležité pro nezaměstnané respondenty (1,586).

Dle průměrných hodnot vztažených ke vzdělání, dosahují největších hodnot lidé se základním vzděláním, a to u třech tvrzení. Lidem se základním vzděláním jsou sympatičtí lidé, protestující za ochranu klimatu a životního prostředí (1,250), aktivně sledují zprávy s problematikou ochrany životního prostředí (1,500) a je pro ně nejvíce důležité téma environmentálního aktivismu (1,500). Lidé s dosaženým vysokoškolským vzděláním dosáhli

největší průměrné hodnoty (1,708) u tvrzení „Zúčastnil jsem se organizovaného úklidu v naší obci (například v rámci akce Uklidme Česko, Den Země, a apod.). „

Další socioekonomickou charakteristikou je příjem domácnosti. Účastníci výzkumu, kteří uvedli svůj příjem domácnosti mezi 40 000-60 001, dosáhli největších průměrných hodnot u třech tvrzení „Jsou mi sympatičtí lidé, kteří aktivně protestují za ochranu klimatu a životního prostředí“ (1,191), „Zúčastnil jsem se organizovaného úklidu v naší obci (například v rámci akce Uklidme Česko, Den Země, a apod.)“ (1,544) a „Téma environmentálního aktivismu je pro mě důležité“ (1,279). Zprávy v médiích s problematikou ochrany životního prostředí aktivně sledují nejvíce respondenti s příjmem domácnosti 20 001-40 000 Kč.

Dle rozdělení respondentů v kategorii typ bydliště, dosahují největších průměrných hodnot lidé, žijící v pronajatém bytě. Zde může opět hrát roli fakt, že všichni respondenti, žijící v pronajatých bytech pochází z Trutnova, kdy měl Trutnov největší průměrné hodnoty s výjimkou tvrzení „Zúčastnil jsem se organizovaného úklidu v naší obci (například v rámci akce Uklidme Česko, Den Země, a apod.)“. Pokud zohledníme i kategorii jiné, tak ta dosáhla největšího výsledku u tvrzení účasti na organizovaném úklidu v okolí místě bydliště (1,611).

	Jsem členem skupiny nebo spolku zabývajících o se ochranou klimatu a životního prostředí	Jsou mi sympatičtí lidé, kteří aktivně protestují za ochranu klimatu a životního prostředí	Zúčastnil jsem se organizovaného úklidu v naší obci (například v rámci akce Uklidme Česko, Den Země, a apod.)	Aktivně sleduji zprávy v médiích s problematikou u ochrany životního prostředí	Téma environmentálního aktivismu je pro mě důležité
1. do 19 let	0	0	0	0	0
2. 19-29 let	1,000	1,312	1,630	1,297	1,188
3. 30-39 let	1,000	1,159	1,421	1,167	1,167
4. 40-49 let	1,000	1,177	1,511	1,417	1,378
5. 50-59 let	1,000	1,105	1,741	1,443	1,526
6. 60 a více let	1,067	1,078	1,448	1,535	1,229
muži	1,026	1,115	1,488	1,443	1,282
ženy	1,000	1,152	1,568	1,416	1,297
zaměstnaný	1,000	1,172	1,554	1,351	1,368

nezaměstnaný	1,000	1,379	1,517	1,448	1,586
důchodce	1,167	1,136	1,303	1,727	1,045
jiné	1,000	1,111	1,656	1,306	1,167
základní	1,000	1,250	1,250	1,500	1,500
středoškolské bez maturity	1,000	1,133	1,300	1,244	1,167
středoškolské s maturitou	1,000	1,195	1,519	1,433	1,305
vysokoškolské	1,067	1,132	1,708	1,475	1,359
1. méně než 20 000 Kč	1,000	1,167	1,083	1,194	1,083
2. 20 001 - 40 000 Kč	1,000	1,095	1,494	1,378	1,143
3. 40 001 - 60 000 Kč	1,000	1,191	1,544	1,328	1,279
4. 60 001 a více Kč	1,111	1,151	1,374	1,300	1,168
1. vlastní rodinný dům	1,000	1,134	1,522	1,383	1,304
2. vlastní byt	1,000	1,185	1,370	1,407	1,278
3. pronajatý byt	1,000	1,471	1,471	1,471	1,529
4. jiné	1,111	1,222	1,611	1,222	1,111

Tabulka 10. průměrné hodnoty environmentálního aktivismu ve vztahu k socioekonomickým charakteristikám respondentům. hodnoty jsou zaokrouhleny na 3 desetinná místa. Respondenti mohli odpovídat na otázky ano (2) a ne (1). (vlastní výzkum)

6. Výsledky použití analýzy rozptylu ANOVA

Data byla zpracována v programu SPSS. Byly použity analýzy ANOVA, tedy analýzy variace a korelační analýzy, aby byl zjištěn případný vztah (korelace) mezi jednotlivými analyzovanými proměnnými

6.1. Vliv věku na proenvironmentální chování

Vztah věku a proenvironmentálního chování byl počítán z oddílů precepce environmentálních rizik a proenvironmentálního chování. Na hladině významnosti 5 % (Sig > 0,05), nebyl prokázán rozdíl mezi průměrnými hodnotami veličiny celkového proenvironmentálního chování a jednotlivých věkových skupin.

	průměr	f	Eta	sig
19 - 29 let	41,21	0,261	0,089	0,902

30 - 39 let	41,16			
40 - 49 let	42,57			
50 - 59 let	42,22			
60 let a více	42,36			

Tabulka 11. Výsledky analýzy ANOVA u proměnné věku respondentů. * korelace na hladině významnosti 0,05, ** korelace na hladině významnosti 0,01

6.2. Vliv pohlaví na proenvironmentální chování

Vztah pohlaví a proenvironmentálního chování byl počítán z oddílů percepce environmentálních rizik a proenvironmentálního chování. Z analýzy průměrů ANOVA vyplynulo, že na hladině významnosti 5 % hodnota (Sig.<0,05), byl prokázán rozdíl mezi průměrnými hodnotami veličiny celkového proenvironmentálního chování a jednotlivých pohlaví. Na hladině významnosti 1 % (Sig.>0,01), nebyl prokázán rozdíl mezi průměrnými hodnotami veličiny celkového proenvironmentálního chování a jednotlivých pohlaví. Koeficient Eta je na hladině významnosti 5 % statisticky významný.

	průměr	f	Eta	Sig
muži	40,63	4,388	0,177*	0,038
ženy	43,03			

Tabulka 12. Výsledky analýzy ANOVA u proměnné pohlaví. * korelace na hladině významnosti 0,05, ** korelace na hladině významnosti 0,01

6.3. Vliv zaměstnání na proenvironmentální chování

Vztah zaměstnání a proenvironmentálního chování byl počítán z oddílů percepce environmentálních rizik a proenvironmentálního chování. Na hladině významnosti 5 % (Sig.>0,05), nebyl prokázán rozdíl mezi průměrnými hodnotami veličiny celkového proenvironmentálního chování a jednotlivých skupin zaměstnání.

	průměr	f	Eta	Sig
zaměstnaný	42,34	0,776	0,131	0,510
nezaměstnaný	45,33			
510důchodce	41,44			
jiné	40,43			

Tabulka 13. Výsledky analýzy ANOVA u proměnné zaměstnanosti respondentů. * korelace na hladině významnosti 0,05, ** korelace na hladině významnosti 0,01

6.4. Vliv nejvyššího dosaženého vzdělání na proenvironmentální chování

Vztah nejvyššího dosaženého vzdělání a proenvironmentálního chování byl počítán z oddílů percepce environmentálních rizik a proenvironmentálního chování. Na hladině významnosti 5 % (Sig.<0,05 %) byl prokázán rozdíl mezi průměrnými hodnotami veličiny celkového proenvironmentálního chování a jednotlivých skupin vzdělání. Na hladině

významnosti 1 % (Sig.>0,01) již nebyl prokázán rozdíl mezi průměrnými hodnotami veličiny celkového proenvironmentálního chování a jednotlivých skupin vzdělání. Koeficient Eta je na hladině významnosti 5 % statisticky významný.

	průměr	f	Eta	Sig
základní	37	3,592	0,274*	0,015
střední bez maturity	38,29			
střední s maturitou	42,38			
vysokoškolské	43,29			

Tabulka 14. Výsledky analýzy ANOVA u proměnné nejvyšší dosažené vzdělání respondentů. * korelace na hladině významnosti 0,05, ** korelace na hladině významnosti 0,01

6.5. Vliv příjmu domácnosti na proenvironmentální chování

Vztah příjmu domácnosti a proenvironmentálního chování byl počítán z oddílů precepce environmentálních rizik a proenvironmentálního chování. Na hladině významnosti 5 % (Sig.>0,05), nebyl prokázán rozdíl mezi průměrnými hodnotami veličiny celkového proenvironmentálního chování jednotlivých skupin příjmu.

	průměr	f	Eta	Sig
menší než 20 000 Kč	41,13	0,635	0,119	0,594
20 001-40 000Kč	42,42			
40 001-60 000 Kč	42,95			
60 001 Kč a více	41,98			

Tabulka 15. Výsledky analýzy ANOVA u proměnné příjem domácnosti. * korelace na hladině významnosti 0,05, ** korelace na hladině významnosti 0,01

6.6. Vliv typu bydliště na proenvironmentální chování

Vztah typu bydliště a proenvironmentálního chování byl počítán z oddílů precepce environmentálních rizik a proenvironmentálního chování. Na hladině významnosti 5 % (Sig.>0,05), nebyl prokázán rozdíl mezi průměrnými hodnotami veličiny celkového proenvironmentálního chování a jednotlivých skupin bydlení.

	průměr	f	Eta	Sig
vlastní rodinný dům	42,24	0,286	0,080	0,835
vlastní byt	41			
pronajatý byt	42,02			
jiné	42,75			

Tabulka 16. Výsledky analýzy ANOVA u proměnné typ bydliště respondentů. * korelace na hladině významnosti 0,05, ** korelace na hladině významnosti 0,01

6.7. Vliv místa bydliště na proenvironmentální chování

Vztah místa bydliště a proenvironmentálního chování byl počítán z oddílů precepce environmentálních rizik a proenvironmentálního chování. Na hladině významnosti 5 % (Sig>0,05), nebyl prokázán rozdíl mezi průměrnými hodnotami veličiny celkového proenvironmentálního chování pro jednotlivá města/venkova. Koeficient Eta je na hladině významnosti 5 % statisticky významný.

	průměr	f	Eta	Sig
Trutnov	42,96	2,579	0,193*	0,080
Havlovice	41			
Zlatá Olešnice	39,86			

Tabulka 17. Výsledky analýzy ANOVA u proměnné místo bydliště. * korelace na hladině významnosti 0,05, ** korelace na hladině významnosti 0,01

6.8. Vliv věku na environmentální aktivismus

V kategorii environmentální aktivismus odpovídali respondenti na 5 uzavřených otázek s možností odpovědí ano/ne. Za použití ANOVA analýzy bylo zjištěno, že na hladině významnosti 5 % (Sig.<0,05) byl prokázán rozdíl mezi průměrnými hodnotami veličiny environmentálního aktivismu a jednotlivých věkových skupin. Na hladině významnosti 1 % (Sig.>0,01), nebyl prokázán rozdíl mezi průměrnými hodnotami veličiny environmentálního aktivismu a jednotlivých věkových skupin. Koeficient Eta je na hladině významnosti 5 % statisticky významný.

	průměr	f	Eta	Sig
19 - 29 let	6,66	2,493	0,265*	0,046
30 - 39 let	5,89			
40 - 49 let	6,59			
50 - 59 let	6,89			
60 let a více	6,44			

Tabulka 18. Výsledky analýzy ANOVA u proměnné věk respondentů. * korelace na hladině významnosti 0,05, ** korelace na hladině významnosti 0,01

6.9. Vliv pohlaví na environmentální aktivismus

V kategorii environmentální aktivismus odpovídali respondenti na 5 uzavřených otázek s možností odpovědí ano/ne. Za použití ANOVA analýzy bylo zjištěno, že na hladině významnosti 5 % (Sig.>0,05), nebyl prokázán rozdíl mezi průměrnými hodnotami veličiny environmentálního aktivismu pro jednotlivá pohlaví.

	průměr	f	Eta	Sig
muži	6,48	0,274	0,45	0,601

ženy	6,54			
------	------	--	--	--

Tabulka 19. Výsledky analýzy ANOVA u proměnné pohlaví respondentů. * korelace na hladině významnosti 0,05, ** korelace na hladině významnosti 0,01

6.10. Vliv zaměstnání na environmentální aktivismus

V kategorii environmentální aktivismus odpovídali respondenti na 5 uzavřených otázek s možností odpovědí ano/ne. Za použití ANOVA analýzy bylo zjištěno, že na hladině významnosti 5 % (Sig.>0,05), nebyl prokázán rozdíl mezi průměrnými hodnotami veličiny environmentálního aktivismu pro jednotlivé skupiny zaměstnání.

	průměr	f	Eta	Sig
zaměstnaný	6,65	1,718	0,193	0,167
nezaměstnaný	7			
důchodce	6,06			
jiné	6,35			

Tabulka 20. Výsledky analýzy ANOVA u proměnné zaměstnanost respondentů. * korelace na hladině významnosti 0,05, ** korelace na hladině významnosti 0,01

6.11. Vliv vzdělání na environmentální aktivismus

V kategorii environmentální aktivismus odpovídali respondenti na 5 uzavřených otázek s možností odpovědí ano/ne. Za použití ANOVA analýzy bylo zjištěno, že na hladině významnosti 5 % (Sig.<0,05), byl prokázán rozdíl mezi průměrnými hodnotami veličiny environmentálního aktivismu jednotlivých skupin vzdělání. Ovšem na hladině významnosti 1 % (Sig.>0,01) již nebyl prokázán rozdíl mezi průměrnými hodnotami veličiny environmentálního aktivismu jednotlivých skupin vzdělání. Koeficient Eta je na hladině významnosti 5 % statisticky významný.

	průměr	f	Eta	Sig
základní	7	2,884	0,247*	0,038
střední bez maturity	5,9			
střední s maturitou	6,64			
vysokoškolské	6,65			

Tabulka 21 Výsledky analýzy ANOVA u proměnné nejvyšší dosažené vzdělání respondentů. * korelace na hladině významnosti 0,05, ** korelace na hladině významnosti 0,01

6.12. Vliv příjmu domácnosti na environmentální aktivismus

V kategorii environmentální aktivismus odpovídali respondenti na 5 uzavřených otázek s možností odpovědí ano/ne. Za použití ANOVA analýzy bylo zjištěno, že na hladině významnosti 5 % (Sig.<0,05), byl prokázán rozdíl mezi průměrnými hodnotami veličiny environmentálního aktivismu jednotlivých skupin příjmu domácnosti. Dokonce i na hladině významnosti 1 % (Sig.<0,01), byl prokázán rozdíl mezi průměrnými hodnotami veličiny

environmentálního aktivismu jednotlivých skupin příjmu domácnosti. Koeficient Eta je statisticky významný na hladinách významnosti 5 % i 1 % statisticky významný.

	průměr	f	Eta	Sig
menší než 20 000 Kč	5,75	4,793	0,132**	0,003
20 001-40 000Kč	6,28			
40 001-60 000 Kč	6,49			
60 001 Kč a více	7,03			

Tabulka 22 Výsledky analýzy ANOVA u proměnné příjem domácnosti respondentů. * korelace na hladině významnosti 0,05, ** korelace na hladině významnosti 0,01

6.13. Vliv typu bydliště na environmentální aktivismus

V kategorii environmentální aktivismus odpovídali respondenti na 5 uzavřených otázek s možností odpovědí ano/ne. Za použití ANOVA analýzy bylo zjištěno, že na hladině významnosti 5 % (Sig. > 0,05) nebyl prokázán rozdíl mezi průměrnými hodnotami veličiny environmentální aktivismus pro jednotlivé skupiny bydlení.

	průměr	f	Eta	Sig
vlastní rodinný dům	6,41	1,346	0,172	0,262
vlastní byt	6,7			
pronajatý byt	6,94			
jiné	6,38			

Tabulka 23 Výsledky analýzy ANOVA u proměnné typ bydliště respondentů. * korelace na hladině významnosti 0,05, ** korelace na hladině významnosti 0,01

6.14. Vliv místa bydliště na environmentální aktivismus

V kategorii environmentální aktivismus odpovídali respondenti na 5 uzavřených otázek s možností odpovědí ano/ne. Za použití ANOVA analýzy bylo zjištěno, že na hladině významnosti 5 % (Sig.<0,05), byl prokázán rozdíl mezi průměrnými hodnotami veličiny environmentálního aktivismu v jednotlivých městech. Ovšem na hladině významnosti 1 % (Sig.>0,01), nebyl prokázán rozdíl mezi průměrnými hodnotami veličiny environmentálního aktivismu v jednotlivých městech. Po použití Scheffeho metody, jakožto podrobnějšího vyhodnocení analýzy rozptylu, na hladině významnosti 5 %, nebyl prokázán statisticky významný rozdíl mezi průměrnými hodnotami veličiny environmentálního aktivismu za jednotlivé obce. Koeficient Eta je na hladině významnosti 5 % statisticky významný.

	průměr	f	Eta	Sig
Trutnov	6,75	4,04	0,238*	0,020
Havlovice	6,16			
Zlatá Olešnice	6,25			

Tabulka 24 Výsledky analýzy ANOVA u proměnné místo bydliště respondentů. * korelace na hladině významnosti 0,05, ** korelace na hladině významnosti 0,01

7. Výsledky korelačních analýz

Za použití Kendallova koeficientu byly naměřeny korelace mezi tříděním odpadu a vzděláním na hladině významnosti 0,05. Ve vztahu vzdělání a percepce environmentálních rizik + proenvironmentálního chování na hladině významnosti 0,05 byla také zjištěna korelace. Vztah environmentálního aktivismu a vzdělání rovněž vykazuje korelaci na hladině významnosti 0,05. Z kategorie příjmu domácnosti vzešla díky Kendellovu koeficientu korelace ve vztahu ku proenvironmentálnímu aktivismu, a to na hladině významnosti 0,01.

kandall's tau_b – ordinální veličiny			
	věk	vzdělání	příjem
Odpady/třídění	0,777	0,178*	0,065
Nakupování	0,076	0,117	-0,06
Doprava	-0,073	0,031	-0,032
Environmentální chování celkem (percepce + proenvironmentální chování)	0,047	0,171*	0,01
Environmentální aktivismus	0,037	0,149*	0,279**

Tabulka 25 výsledek Kendellova koeficientu. *s korelací na hladině významnosti 0,05, **s korelací na hladině významnosti 0,01

Při použití koeficientu Eta ve vztahu nominálních hodnot, vzešlo několik korelací. Nakupování a proenvironmentální chování + percepce environmentálních rizik jsou podle koeficientu Eta závislé na pohlaví s hladinou významnosti 0,05. Žádná ze zmíněných kategorií není závislá na zaměstnanosti. Nakládání s odpadem je závislé na typu bydliště, a to s hladinou významnosti 0,05. Silnější závislost můžeme vyzorovat ve vztahu dopravy k místu bydliště, kde byl koeficient Eta naměřen na hladině významnosti 0,01.

nominální koeficienty Eta				
	pohlaví	zaměstnanost	typ bydliště	místo bydliště (obec)
Odpady/třídění	0,053	0,132	0,250*	0,144
Nakupování	0,212*	0,132	0,124	0,119

doprava	0,151	0,17	0,311**	0,371**
Environmentální chování celkem (percepce + proenvironmentální chování)	0,177*	0,131	0,08	0,193*
Environmentální aktivismus	0,045	0,193	0,172	0,238

Tabulka 26 výsledky koeficientu Eta, * s korelací na hladině významnosti 0,05, ** s korelací na hladině 0,01

Podle Pearsnova koeficientu jsou proměnné nakupování a proenvironmentální chování + percepce environmentálních rizik závislé na pohlaví, a to na hladině významnosti 0,05. Žádná z proměnných není závislá na zaměstnanosti. Nakládání s odpady a doprava jsou závislé na typu bydliště, nakládání s odpady je na typu bydliště závislé na hladině významnosti 0,05 a na doprava dokonce na hladině významnosti 0,01. Stejných výsledků bylo dosaženo i s pomocí Eta koeficientu. Proměnná doprava je závislá na místě bydliště, a to na hladině významnosti 0,01, stejný výsledek byl zjištěn i za použití Eta koeficientu, rozdílný výsledek lze vypočítat ve vztahu proenvironmentálního aktivismu a místa bydliště, kde s použitím Pearsonova koeficientu vznikla korelace s hladinou významnosti 0,05. Proměnné nakládání s odpadem a proenvironmentální chování + percepce environmentálních rizik jsou závislé na vazbě k místu (place attachment), a to na hladině významnosti 0,01

Pearsnova korelace – nominální hodnoty					
	pohlaví	zaměstnanost	typ bydliště	místo bydliště (obec)	Place attachment
Odpady/třídění	0,053	-0,123	-0,214*	0,011	0,333**
Nakupování	0,212*	-0,071	0,036	-0,113	0,148
Doprava	0,151	0,009	0,278**	-0,360**	-0,079
Environmentální chování celkem (percepce + proenvironmentální chování)	0,177*	-0,104	-0,01	-0,191	0,243**
Environmentální aktivismus	0,045	-0,149	0,104	-0,209*	-0,047

Tabulka 27 výsledky pearsonovy korelace, * korelace na hladině významnosti 0,05, **korelace na hladině významnosti 0,01

Kendellův koeficient nám ukazuje stejné závislosti jako koeficient rta či pearsonův koeficient, všechny se ale liší v závislostech na místě bydliště. Na místě bydliště jsou závislé jsou podle pearsnova koeficientu proměnné doprava, proenvironmentální chování + percepce env. Rizik a environmentální aktivismus, vše na hladině významnosti 0,05.

Kendall's tau b - nominální veličiny				
	pohlaví	zaměstnanost	typ bydliště	místo bydliště (obec)
Odpady/třídění	0,056	-0,082	-0,175*	0,016
Nakupování	0,202**	-0,54	0,009	-0,099
Doprava	0,0139	0,016	0,237**	-0,314*
Environmentální chování celkem (precepce + proenvironmentální chování)	0,167*	-0,046	0,005	-0,166*
Environmentální aktivismus	0,026	-0,121	0,109	-0,186*

Tabulka 28 Výsledky kendellova koeficientu, * korelace na hladině významnosti 0,05, ** korelace na hladině významnosti 0,01

8. Vyhodnocení vzájemných vztahů jednotlivých proměnných

8.1. Výsledky závislosti proenvironmentálního chování a environmentálního aktivismu na věk respondentů

Vliv věku na proenvironmentální chování nebyl prokázán u žádné z vykonaných analýz.

Vliv věku na environmentální aktivismus dokazuje pouze analýza rozptylu, kde byl vztah mezi těmito proměnnými na hladině významnosti 5 %. Z metody Kendellova koeficientu však není patrný žádný signifikantní vztah mezi těmito proměnnými.

8.2. Výsledky závislosti proenvironmentálního chování a environmentálního aktivismu na pohlaví respondentů

Dle analýzy rozptylu ANOVA byla prokázána statistická významnost mezi proenvironmentálním chováním a pohlavím, a to na hladině významnosti 5 %. Pearsnova korelace, Kendellův koeficient i koeficient Eta vykazují závislost na hladině významnosti 5 % u celkového proenvironmentálního chování společně s percepcí environmentálních rizik. Z rozdělení proenvironmentálního chování na nakládání s odpadem/třídění odpadu, nakupování a dopravu vyplývá, že největší korelace nastává u otázek z oddílu nakupování, kdy je kdy je vzájemný vztah na hladině významnosti 1 %, podle Kendellova koeficientu a Eta koeficientu a na hladině významnosti 5 % podle Pearsnovy korelace. Z těchto výsledků je tedy patrné, že ženy se chovají proenvironmentálněji než muži a zejména, pokud jde o proenvironmentální chování spojené s nakupováním, jako je nákup lokálních potravin či nepoužívání plastové tašky během nákupu.

Vliv pohlaví na otázky ze sekce environmentální aktivismus nebyl analýzami prokázán.

8.3. Výsledky závislosti proenvironmentálního chování a environmentálního aktivismu na zaměstnanosti respondentů

Analýza rozptylu ani další provedené analýzy neprokázaly signifikantní vztah mezi proenvironmentálním chováním a zaměstnaností respondentů či environmentálním aktivismem a zaměstnaností respondentů.

8.4. Výsledky závislosti proenvironmentálního chování a environmentálního aktivismu na nejvyšším dosaženém vzděláním

U analýzy rozptylu ANOVA byla prokázána koeficient Eta závislost na hladině významnosti 5 % mezi nejvyšším dosaženým vzděláním a proenvironmentálním chováním. Z metody Kendellova koeficientu je určit závislost na hladině významnosti 5 % mezi nejvyšším dosaženým vzděláním u třídění/nakládáním s odpadem a otázkami z percepce environmentálních rizik a proenvironmentálního chování. Z těchto výsledků vyplývá, že lidé s vysokoškolským vzděláním se chovají proenvironmentálněji než lidé s nižším vzděláním a to, pokud jde o třídění odpadu, kompostování darování nepotřebných věcí na charitu či známým. Větší míra proenvironmentálního chování byla dokázána i u nakoupení lokálních potravin a nepoužívání plastových tašek při nákupu.

Vliv nejvyššího dosaženého vzdělání má vliv i na environmentální aktivismus. Analýza rozptylu dokázala vztah na hladině významnosti 5 %. Ten potvrdila i metoda Kendellova koeficientu, která rovněž prokázala vztah mezi proměnnými na hladině významnosti 5 %. Z těchto měření vyplývá, že lidé s vysokoškolským vzděláním jsou více aktivní v oblasti environmentálního aktivismu například při úklidu okolí svého bydliště.

8.5. Výsledky závislosti proenvironmentálního chování a environmentálního aktivismu na příjmu domácnosti

Analýza rozptylu ANOVA neprokázala signifikantní vztah mezi příjmem domácnosti a proenvironmentálním chováním. Stejný výsledek vyšel i u analýzy za použití Kendellova koeficientu.

U vztahu mezi příjmem domácnosti a environmentálním aktivismem byl u analýzy rozptylu ANOVA prokázána korelace na hladině významnosti 1 % a stejný výsledek potvrdila i metoda Kendellova koeficientu. To znamená, že největší míru environmentálních aktivit vykonávají lidé s příjmem domácnosti mezi 40 001 Kč a 60 000 Kč.

8.6. Výsledky závislosti proenvironmentálního chování a environmentálního aktivismu na typu bydliště

Analýza rozptylu ANOVA neprokázala signifikantní vztah mezi typem bydliště a proenvironmentálním chováním. Metoda Pearsnovy korelace stejně jako metoda Kendellova koeficientu prokázali vztah na hladině významnosti 5 % mezi nakládáním s odpady/tříděním odpadu a typem bydliště. Silnější korelace byla prokázána mezi dopravou a typem bydliště, a to korelace na hladině významnosti 1 %, kterou potvrdili Pearsnova korelace, metoda Kendellova koeficientu i koeficient Eta. Z toho vyplývá, že lidé, kteří žijí ve vlastním rodinném domě lépe třídí a nakládají s odpadem než lidé žijící v ostatních typech bydliště. Lidé, kteří žijí

v pronajatém bytě vykazují výrazně větší proenvironmentální chování, pokud jde o dopravu, jsou ochotnější jezdit do práce veřejnou dopravou, pokud je možnost používají jako dopravní prostředek kolo, nebo chodí pěšky. Jsou také nejvíce nakloněny zákazu automobilů se spalovacím motorem do roku 2035.

Podle výsledků nemá typ bydliště významný vliv na environmentální aktivismus.

8.7. Výsledky závislosti proenvironmentálního chování a environmentálního aktivismu na místě bydliště

Analýza rozptylu ANOVA potvrdila vztah mezi proměnnými místem bydliště a proenvironmentálním chováním, a to na hladině významnosti 5 %. Nominální koeficient Eta prokázal korelaci na hladině významnosti 1 % mezi dopravou a místem bydliště. Dle výsledů z tohoto výzkumu můžeme říct, že lidé z Trutnova se chovají proenvironmentálněji, než lidé na venkově pokud jde o otázku dopravy. Nejvíce dávají přednost veřejné dopravě při cestě do práce stejně tak nejvíce využívají jako dopravní prostředek kolo nebo chůzi, pokud je to možné. Obyvatelé Trutnova jsou také nejvíce nakloněni zákazu automobilů se spalovacím motorem do roku 2035. při analýze pomocí Kendellova koeficientu vyšla závislost mezi dopravou a místem bydliště pouze na hladině významnosti 5 %. U Pearsnovy korelace tento vztah dokonce nebyl statisticky významný. Koeficient Eta ještě potvrdil vztah mezi proenvironmentálním chováním a percepcí environmentálních rizik s místem bydliště, a to na hladině významnosti 5 %. Ten na stejné hladině významnosti potvrdila i metoda Kendellova koeficientu, ovšem Pearsnova korelace vykazovala vztah mezi těmito proměnnými na hladině významnosti 1 %. Toto znamená, že Trutnov jakožto zástupce měst má větší proenvironmentální chování + percepci environmentálních rizik než venkov. Pokud bychom tyto 2 kategorie rozdělili, zjistili bychom, že Trutnov jakožto představitel měst má vyšší proenvironmentální chování, ovšem percepci environmentálních rizik je nejvyšší u obyvatel Zlaté Olešnice.

Analýza rozptylu ANOVA prokázala vztah na hladině významnosti 5 % mezi místem bydliště a environmentálním aktivismem. Toto tvrzení prokázala metoda Kendellova koeficientu, která popsala vztah mezi místem bydliště a environmentálním aktivismem na hladině významnosti 5 %. To by znamenalo, že lidé z Trutnova mají větší zájem o témata environmentálních problémů.

8.8. Výsledky závislosti proenvironmentálního chování a environmentálního aktivismu na vazbě k místu

Největší hodnoty vazby k místu byly naměřeny v Trutnově. Pearsnova korelace prokázala 2 vztahy na hladině významnosti 1 %, a to vztah mezi nakládáním s odpadem/tříděním a u celkového vnímání proenvironmentálních rizik+percepce environmentálních rizik. Tato data dokazují, že lidé s větší vazbou k místu se chovají proenvironmentálněji než lidé, kteří nemají k místu svého bydliště. Ke stejným výsledkům tato práce došla při vyhodnocování vztahu místa bydliště a proenvironmentálním chováním.

9. Hypotézy

Na začátku výzkumu byly stanoveny 3 pracovní hypotézy

1. Hypotéza (H1)

Na základě studií např. (Chen et al., 2011, Saphores et al. 2006) vyplývá, že lidé z měst ukazují větší proenvironmentální chování než lidé z venkova.

2. Hypotéza (H2)

Z většiny studií (Arcury a Christianson, 1993, Bogner a Wiseman, 1997) vyplývá, že rozdíly v proenvironmentálním chování se snižují z důvodu migrace do větších měst, například kvůli práci. Toto by znamenalo, že Zlatá Olešnice by měla vykazovat stejné nebo jen minimální rozdíly od proenvironmentálního chování obyvatel města Trutnova. Výsledky obyvatel Havlovic, jelikož Havlovice leží od nejbližšího okresního města, Trutnova, 16 km, Zlatá Olešnice pouze 8,6 km.

3. Hypotéza (H3)

Většina studií (Carlsson a Johansson-Stenman, 2000; Malkis a Grasmick, 1977, Mohai a Twight, 1987, Shen a Saijo, 2008, Van Liere a Dunlap, 1980; Whitehead a Blomquist, 1991). přišla s tvrzením, že mladí lidé, jsou environmentálně více uvědomělí, to znamená, že vykazovali i větší proenvironmentální chování.

9.1. H1

Tato práce potvrdila předpoklady (Chen, 2011, Saphores et al. 2006), že lidé z měst vykazují větší proenvironmentální chování než lidé z venkova, především pokud se to týká proenvironmentálního chování souvisejícího s dopravou, ale i celkového zkoumaného proenvironmentálního chování.

9.2. H2

Tato práce tvrzení (Arcury a Christianson, 1993, Bogner a Wiseman, 1997) nepotvrdila. Obec Havlovice, která je od města (Trutnova) vzdálenější, než obec Zlatá Olešnice vychází ve výsledcích lépe. Zlatá Olešnice ovšem má nejvyšší hodnoty u percepce environmentálních rizik.

9.3. H3

Tato práce vyvrací hypotézy (Arcury; Christianson, 1993,, Bogner; Wiseman, 1997), které tvrdí že mladí lidé jsou environmentálně více uvědomělí, a tudíž vykazují větší míru proenvironmentálního chování. Mezi různými věkovými kategoriemi a proenvironmentálním chováním nebyl naměřen signifikantně významný vztah.

Diskuse

Výsledky této práce, vliv místa bydliště na proenvironmentální chování nejde porovnávat v rámci České republiky kvůli nedostatku studií, které by se touto problematikou zabývaly. Porovnávat vliv charakteristik respondentů na proenvironmentální chování již možné je. Vojtíšková et al. (2017) ve své publikaci zkoumala a porovnávala charakteristiky respondentů vůči typu proenvironmentálního chování. Tato práce a práce Vojtíškové et al. (2017) se rozcházejí ve výsledcích proenvironmentálního chování v závislosti na věku. Tato bakalářská práce neprokázala signifikantní vztah mezi jednotlivými věkovými skupinami a proenvironmentálním chováním, práce Vojtíškové et al., ukázala na to, že mladší lidé do 30 let třídí méně nebezpečný odpad než ostatní. Naopak se tyto práce shodují, pokud jde o vztah proenvironmentálního chování ku vzdělání, kdy lidé s vysokoškolským vzděláním třídí běžný odpad více než lidé s nižším vzděláním. Shodu nalezneme i u nakupování regionálních potravin, kde ženy vykazují větší míru proenvironmentálního chování než muži. Dle Vojtíškové et al., (2017) obyvatelé Prahy a velkých měst častěji uváděli, že omezují jízdu autem z důvodu ochrany životního prostředí. Do toho se zřejmě promítá dobrá dostupnost hromadné dopravy v Praze a velkých městech, která omezení jízd umožňuje. Toto potvrdil i tento výzkum. Lidé v Trutnově, vykazovali mnohem větší míru proenvironmentálního chování souvisejícího s dopravou tzn. větší využívání hromadné dopravy při cestě do práce, preferování jízdy na kole nebo chůzi, pokud je to možné, než lidé v Havlovicích a Zlaté Olešnici.

Zajímavým výsledkem této práce je to, že věk respondentů neměl vliv na proenvironmentální chování. Tato studie tedy nepotvrzuje předpoklady mnoha jiných studií (López-Mosquera et al., 2015, Carlsson a Johansson-Stenman, 2000, Malkis a Grasmick, 1977, Mohai a Twight, 1987, Shen a Saijo, 2008, Van Liere a Dunlap, 1980, Whitehead a Blomquist, 1991), které považovaly vliv věku na proenvironmentální chování za důležitý. V této práci nebylo prokázáno, že by nějaká věková skupina vykazovala větší míru proenvironmentálního chování než jiná.

Vliv vazby k místu na proenvironmentální chování byl v této práci prokázán, ovšem bude ještě zapotřebí mnoho dalších výzkumů, aby se vliv vazby k místu skutečně potvrdil. Tyto výzkumy ovšem bude limitovat faktor širokého pojetí tohoto konceptu. Pro skutečné ověření teorie vlivu vazby k místu na proenvironmentální chování, by bylo nutné vytvořit jednotný systém dotazníkového šetření, který by zkoumal jak proenvironmentální chování, tak samotnou vazbu k místu.

Závěr

Ačkoli se lidé chovali proenvironmentálně již v minulosti, tak vyšší míru chování a činností, které se dají považovat za proenvironmentální můžeme pozorovat především od počátku 21. století. Proenvironmentální chování má velké množství podob, od šetření s vodou, s elektrickou energií, třídění odpadu, recyklaci, až po ochranu životního prostředí a celé naší planety v globálním měřítku.

Proenvironmentální chování je součástí zákonů, vyhlášek, nařízení. Legislativně je pevně zakotvené, průběžně aktualizované. To, jestli je nedílnou součástí našeho života, je otázka na každého z nás.

Částečnou odpověď měla poskytnout tato bakalářská práce, která se zaměřila na proenvironmentální chování domácností, přesněji řečeno proenvironmentální chování lidí v místě bydliště a jeho okolí (Trutnov, Havlovice, Zlatá Olešnice), na jejich ekologické aktivity jako třídění odpadu, preferování jízd veřejnou dopravou oproti automobilu, nakupování lokálních potravin atd...

Tato práce ovšem zkoumala nejen samotné proenvironmentální chování, ale i jeho vztah s demografickými (socioekonomickými) charakteristikami respondentů, a také vliv vazby k místu, kde člověk žije. Tím je tato práce ojedinělá, jelikož vztah mezi proenvironmentálním chováním a vazbou k místu není v České republice zatím dostatečně prozkoumán. Obce, ve kterých výzkum probíhal jsou rozdílné podle počtu obyvatel i podle polohy. Všechny obce ovšem pochází z oblasti Podkrkonoší v okrese Trutnov.

Na základě dat získaných od respondentů byly analyzovány vztahy mezi jednotlivými proměnnými a proenvironmentálním chováním, výsledná data jsou prezentována v této práci.

Závěrem lze říci, že lidé prokazují větší environmentální chování ve městě než na venkově. Proenvironmentální chování jednotlivců ovlivňuje jejich pohlaví, kdy ženy vykazovaly větší míru proenvironmentálního chování než muži. Lidé žijící v pronajatých bytech vykazují větší míru proenvironmentálního chování než lidé v jiných typech domácností. Nejvyšší dosažené vzdělání má také vliv na proenvironmentální chování, lidé s vysokoškolským vzděláním vykazovali větší míru proenvironmentálního chování než lidé s nižším dosaženým vzděláním. Naopak vliv zaměstnanosti, příjmu domácnosti a věku na proenvironmentální chování prokázán.

Na otázku, co ovlivňuje proenvironmentální chování člověka, bude zapotřebí vypracovat ještě mnoho dalších a podrobnějších výzkumů, tak aby se dalo opravdu s jistotou určit jaké proměnné proenvironmentální chování lidí ovlivňují.

Summary

Although people have behaved pro-environmentally in the past, higher levels of behaviour and activities that can be considered pro-environmental can be observed especially since the beginning of the 21st century. Pro-environmental behaviour takes many forms, from saving water, electricity, sorting waste, recycling, to protecting the environment and our planet globally.

Pro-environmental behaviour is part of laws, decrees, regulations. Legislation is firmly anchored, continuously updated. Whether it is an integral part of our lives is a question for each of us.

A partial answer was to be provided by this bachelor's thesis, which focused on pro-environmental behaviour of households, more precisely on pro-environmental behaviour of people in and around their place of residence (Trutnov, Havlovice, Zlatá Olešnice), on their environmental activities such as waste sorting, preference of travelling by public transport over the car, buying local food, etc...

However, this work examined not only the pro-environmental behaviour itself, but also its relationship with the demographic (socio-economic) characteristics of the respondents, as well as the influence of attachment to the place where one lives. This makes this work unique, as the relationship between pro-environmental behaviour and attachment to place has not yet been sufficiently explored in the Czech Republic. The municipalities in which the research took place vary in terms of population and location. However, all municipalities come from the Podkrkonoší region in the Trutnov district.

On the basis of the data obtained from the respondents, the relationships between individual variables and pro-environmental behaviour were analysed and the resulting data are presented in this paper.

In conclusion, it can be said that people show more environmental behaviour in the city than in the countryside. The proenvironmental behavior of individuals is influenced by their gender, where women showed more proenvironmental behavior than men. People living in rented dwellings show a greater degree of pro-environmental behaviour than people in other types of households. Highest educational attainment also has an effect on proenvironmental behaviour, with people with a university degree showing higher levels of proenvironmental behaviour than people with lower educational attainment. In contrast, the effect of employment, household income and age on proenvironmental behaviour was not demonstrated.

The question of what influences people's proenvironmental behaviour will require much more and more detailed research to be done so that we can really determine with certainty what variables influence people's proenvironmental behaviour.

Literatura

Adeola, F. O. (1994). Environmental hazards, health, and racial inequity in hazardous waste distribution. *Environment and Behavior*, 26(1), 99-126. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0013916594261006>. [cit. 2024-05-06].

Aizawa, H., Yoshida, H., Sakai, S., 2008. Current results and future perspectives for Japanese recycling of home electrical appliances. *Resour. Conserv. Recycl.* 52 (12), 1399–1410. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2008.07.013>. [cit. 2024-05-06].

Altman, I., & Low, S. M. (1992). *Place Attachment, Human Behaviour and Environment: Advances in Theory and Research*, vol. 12. ISBN 0306440717 9780306440717. [cit. 2024-05-06].

Aktuálně.cz, *Index kvality života v českých městech 2021*, (2022). Online. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/index-kvality-zivota-2021-kde-se-v-cesku-nejlepe-zije/r~c4f0f92c573411eca1070cc47ab5f122/>. [cit. 2024-05-06].

Aktuálně.cz, *Index kvality života v českých městech 2022*, (2022). Online. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/index-kvality-zivota-v-ceskych-mestech-v-roce-2022/r~6966d67c79f111ed8b4e0cc47ab5f122/>. [cit. 2024-05-06].

Aktuálně.cz, *Index kvality života v českých městech*, (2023). Online. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/index-kvality-zivota-v-ceskych-mestech-v-roce-2023/r~e727dc9295a611ee9ae20cc47ab5f122/>. [cit. 2024-05-06].

Amutenya, N., Shackleton, C. M., & Whittington-Jones, K. (2009). Paper recycling patterns and potential interventions in the education sector: A case study of paper streams at Rhodes University, South Africa. *Resources, Conservation and Recycling*, 53(5), 237-242. Dostupné z: *Science Direct* <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2008.12.001>. [cit. 2024-05-06].

Antil, J. H. (1984). Socially responsible consumers: Profile and implications for public policy. *Journal of Macro-marketing*, 4(2), 18-39. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/027614678400400203>. [cit. 2024-05-06].

ArcČR: *digitální geografická databáze České republiky 1:500000 ; verze 4.2 (2023)*. Online. Praha: ARCDATA, c1996-1997. [cit. 2024-05-06].

Arcury, T. A., & Christianson, E. H. (1993). Rural-urban differences in environmental knowledge and actions. *The Journal of Environmental Education*, 25(1), 19-25. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/00958964.1993.9941940?needAccess=true>. [cit. 2024-05-06].

Barr, S., Gilg, A., & Ford, N. (2005). Defining the multi-dimensional aspects of household waste management: A study of reported behavior in Devon. *Resources, Conservation and Recycling*, 45(2), 172-192. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2004.12.007>. [cit. 2024-05-06].

Begum, R. A., Siwar, C., Pereira, J. J., & Jaafar, A. H. (2009). Attitude and behavioral factors in waste management in the construction industry of Malaysia. *Resources, conservation and recycling*, 53(6), 321-328.. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2009.01.005>. [cit. 2024-05-06].

Berardi, U. (2017). A cross-country comparison of the building energy consumptions and their trends. *Resources, Conservation and Recycling*, 123, 230-241.. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2016.03.014>. [cit. 2024-05-06].

Bertoldo, R., & Castro, P. (2016). The outer influence inside us: Exploring the relation between social and personal norms. *Resources, Conservation and Recycling*, 112, 45-53.. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2016.03.020>. [cit. 2024-05-06].

Bjerke, T., & Kaltenborn, B. P. (1999). The relationship of ecocentric and anthropocentric motives to attitudes toward large carnivores. *Journal of Environmental Psychology*, 19, 415-421. Dostupné z: <https://doi.org/10.1006/jevp.1999.0135>. [cit. 2024-05-06].

Black, J. S., Stern, P. C., & Elworth, J. T. (1985). Personal and contextual influences on household energy adaptations. *Journal of applied psychology*, 70(1), 3. Dostupné z: <https://doi.org/10.1037/0021-9010.70.1.3>. [cit. 2024-05-06].

Bogner, F. X., & Wiseman, M. (1997). Environmental perception of rural and urban pupils. *Journal of Environmental Psychology*, 17(2), 111-122. Dostupné z: <https://doi.org/10.1006/jevp.1997.0046>. [cit. 2024-05-06].

Bonaiuto, M., Breakwell, G. M., & Cano, I. (1996). Identity processes and environmental threat: The effects of nationalism and local identity upon perception of beach pollution. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 6(3), 157-175. Dostupné z: [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-1298\(199608\)6:3<157::AID-CASP367>3.0.CO;2-W](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-1298(199608)6:3<157::AID-CASP367>3.0.CO;2-W). [cit. 2024-05-06].

Botetzagias, I., Dima, A. F., & Malesios, C. (2015). Extending the theory of planned behavior in the context of recycling: The role of moral norms and of demographic predictors. *Resources, conservation and recycling*, 95, 58-67. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2014.12>. [cit. 2024-05-06].

Bratt, C. (1999). Consumers' environmental behavior: Generalized, sector-based, or compensatory?. *Environment and behavior*, 31(1), 28-44. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/00139169921971985>. [cit. 2024-05-06].

Brécard, D., Hlaimi, B., Lucas, S., Perraudeau, Y., & Salladarré, F. (2009). Determinants of demand for green products: An application to eco-label demand for fish in Europe. *Ecological economics*, 69(1), 115-125. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2009.07.017>. [cit. 2024-05-06]

Brown, B. B., & Perkins, D. D. (1992). Disruptions in place attachment. In *Place attachment* (pp. 279-304). Boston, MA: Springer US. Dostupné z: [doi10.1007/978-1-4684-8753-4_13](https://doi.org/10.1007/978-1-4684-8753-4_13), ISBN 978-1-4684-8755-8, 978-1-4684-8753-4. [cit. 2024-05-06]

Brown, B., Perkins, D. D., & Brown, G. (2003). Place attachment in a revitalizing neighborhood: Individual and block levels of analysis. *Journal of environmental psychology*, 23(3), 259-271. Dostupné z: [https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(02\)00117-2](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(02)00117-2). [cit. 2024-05-06].

Byrne, S., & O'Regan, B. (2014). Attitudes and actions towards recycling behaviours in the Limerick, Ireland region. *Resources, conservation and recycling*, 87, 89-96. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2014.03.001>. [cit. 2024-05-06].

Carlsson, F., & Johansson-Stenman, O. (2000). Willingness to pay for improved air quality in Sweden. *Applied Economics*, 32(6), 661-669. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/000368400322273>. [cit. 2024-05-06].

Clayton, S. (2003). Environmental identity: A conceptual and an operational definition. Dostupné z: <https://doi.org/10.7551/mitpress/3644.003.0005>. [cit. 2024-05-06].

CHEN, X., PETERSON, M. N., HULL, V., LU, C., LEE, G. D., HONG, D., & LIU, J. (2011). Effects of attitudinal and sociodemographic factors on pro-environmental behaviour in urban

China. *Environmental Conservation*, 38(1), 45–52. Dostupné z: doi:10.1017/S037689291000086X. [cit. 2024-05-06].

Český statistický úřad (2023). Sčítání lidu 2023, Online. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/191186757/1300722303.pdf/58801e7b-4f05-4470-908c-7295691d4dd2?version=1.3> [cit. 2024-05-06].

Dąbrowski, L. S., Środa-Murawska, S., Smoliński, P., & Biegańska, J. (2022). Rural–urban divide: Generation Z and pro-environmental behaviour. *Sustainability*, 14(23), 16111. Dostupné z: <https://doi.org/10.3390/su142316111>. [cit. 2024-05-06].

Danielson, L., Hoban, T. J., Van Houtven, G., & Whitehead, J. C. (1995). Measuring the benefits of local public goods: environmental quality in Gaston County, North Carolina. *Applied Economics*, 27(12), 1253-1260. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/00036849500000108>. [cit. 2024-05-06].

Derksen, L., & Gartrell, J. (1993). The social context of recycling. *American sociological review*, 434-442. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/2095910>. [cit. 2024-05-06].

Dietz, T., Stern, P. C., & Guagnano, G. A. (1998). Social structural and social psychological bases of environmental concern. *Environment and behavior*, 30(4), 450-471. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0013916598030000>. [cit. 2024-05-06].

Domina, T., & Koch, K. (2002). Convenience and frequency of recycling: implications for including textiles in curbside recycling programs. *Environment and behavior*, 34(2), 216-238. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0013916502342004>. [cit. 2024-05-06].

Dupont, D. P. (2004). Do children matter? An examination of gender differences in environmental valuation. *Ecological Economics*, 49(3), 273-286. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2004.01.013>. [cit. 2024-05-06].

Elster, J. (1989). Social norms and economic theory. *Journal of economic perspectives*, 3(4), 99-117. Dostupné z: DOI: 10.1257/jep.3.4.99. [cit. 2024-05-06].

Eriksson, L., Garvill, J., & Nordlund, A. M. (2008). Acceptability of single and combined transport policy measures: The importance of environmental and policy specific beliefs. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 42(8), 1117-1128. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.tra.2008.03.006>. [cit. 2024-05-06].

Fakta o klimatu, 2024, *Největší emitenti v ČR v roce 2021*. Online. Fakta o klimatu. Dostupné z: <https://faktaoklimatu.cz/infografiky/nejvetsi-emitenti-cr>. [cit. 2024-05-06].

Fortmann, L., & Kusel, J. (1990). New Voices, Old Beliefs: Forest Environmentalism Among New and Long-Standing Rural Residents 1. *Rural sociology*, 55(2), 214-232. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1549-0831.1990.tb00681.x>. [cit. 2024-05-06].

Fu, X., Ueland, S. M., & Olivetti, E. (2017). Econometric modeling of recycled copper supply. *Resources, Conservation and Recycling*, 122, 219-226. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2017>.

02.012. [cit. 2024-05-06].

Fan, L., Liu, G., Wang, F., Geissen, V., Ritsema, C. J., & Tong, Y. (2013). Water use patterns and conservation in households of Wei River Basin, China. *Resources, Conservation and Recycling*, 74, 45-53. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2013.02.017>. [cit. 2024-05-06]

Fried, M. (1963). Grieving for a lost home. In L. J. Duhl (Ed.), *The urban condition: People and policy in the metropolis*, 124-152. [cit. 2024-05-06].

Fullilove, M. T. (1996). Psychiatric implications of displacement: Contributions from the psychology of place. *American journal of psychiatry*, 153, 12. Dostupné z: <http://ef.eskibars.com/psych.pdf>. [cit. 2024-05-06].

Gerson, K., Stueve, A., & Fischer, C. S. (1977). Attachment to place. In *Networks and places: Social relations in the urban setting*. The Free Press. [cit. 2024-05-06].

Gifford, R., & Nilsson, A. (2014). Personal and social factors that influence pro-environmental concern and behaviour: A review. *International journal of psychology*, 49(3), 141-157. Dostupné z: <https://doi.org/10.1002/ijop.12034> .[cit. 2024-05-06].

Giuliani, M. V. (2003). Theory of attachment and place attachment. *Psychological Theories for Environmental Issues. Chapter, 5*, 137-170. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Maria-Vittoria-Giuliani/publication/216658528_Towards_an_Analysis_of_Mental_Representations_of_Attachment_to_the_Home/links/09e414fd4a8c436612000000/Towards-an-Analysis-of-Mental-Representations-of-Attachment-to-the-Home.pdf. [cit. 2024-05-06].

Giuliani, M. V., Ferrara, F., & Barabotti, S. (2003). One attachment or more?. In *People, places, and sustainabillity* (pp. 111-122). Hogrefe Publishing. ISBN 0-88937-263-2. [cit. 2024-05-06].

Google. Online. Google Maps. Dostupné z: <https://www.google.com/maps/@50.4902341,16.0338829,14z?entry=ttu>. [cit. 2024-04-28].

Gustafson, P. (2001). Roots and routes: Exploring the relationship between place attachment and mobility. *Environment and behavior*, 33(5), 667-686. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/00139160121973188>. [cit. 2024-05-06].

Havlovice (2024), *Svoz odpadu*. Online. Dostupné z: <https://www.havlovice.cz/obec/svoz-odpadu>. [cit. 2024-05-06].

Hay, R. (1998). Sense of place in developmental context. *Journal of environmental psychology*, 18(1), 5-29. Dostupné z: <https://doi.org/10.1006/jevp.1997.0060>. [cit. 2024-05-06].

Hay, R. (1998). Sense of place in developmental context. *Journal of environmental psychology*, 18(1), 5-29. Dostupné z: <https://doi.org/10.1006/jevp.1997.0060>. [cit. 2024-05-06]

Hansmann, R., Bernasconi, P., Smieszek, T., Loukopoulos, P., & Scholz, R. W. (2006). Justifications and self-organization as determinants of recycling behavior: The case of used

- batteries. *Resources, Conservation and Recycling*, 47(2), 133-159. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2005.10.006>. [cit. 2024-05-06].
- Hidalgo, M. C., & Hernandez, B. (2001). Place attachment: Conceptual and empirical questions. *Journal of environmental psychology*, 21(3), 273-281. Dostupné z: <https://doi.org/10.1006/jevp.2001.0221>. [cit. 2024-05-06].
- Hinds, J., & Sparks, P. (2008). Engaging with the natural environment: The role of affective connection and identity. *Journal of environmental psychology*, 28(2), 109-120. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2007.11.001>. [cit. 2024-05-06].
- Hirsch, B. J. (2005). *A place to call home: After-school programs for urban youth*. Teachers College Press. Dostupné z: <https://doi.org/10.1037/11087-000>. [cit. 2024-05-06].
- Hirsh, J. B. (2010). Personality and environmental concern. *Journal of environmental psychology*, 30(2), 245-248. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2010.01.004>. [cit. 2024-05-06].
- Huddart-Kennedy, E., Beckley, T. M., McFarlane, B. L., & Nadeau, S. (2009). Rural-urban differences in environmental concern in Canada. *Rural sociology*, 74(3), 309-329. Dostupné z: <https://doi.org/10.1526/003601109789037268>. [cit. 2024-05-06].
- Hummon, D. M. (1992). Community attachment: Local sentiment and sense of place. In *Place attachment* (pp. 253-278). Boston, MA: Springer US. Dostupné z: https://doi.org/10.1007/978-1-4684-8753-4_12. [cit. 2024-05-06].
- Hunter, L. M., Hatch, A., & Johnson, A. (2004). Cross-national gender variation in environmental behaviors. *Social science quarterly*, 85(3), 677-694. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.0038-4941.2004.00239.x>. [cit. 2024-05-06].
- Emmet Jones, R. O. B. E. R. T., Mark Fly, J., Talley, J., & Ken Cordell, H. (2003). Green migration into rural America: The new frontier of environmentalism?. *Society & Natural Resources*, 16(3), 221-238. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/08941920309159>. [cit. 2024-05-06].
- Jorgensen, B. S., & Stedman, R. C. (2001). Sense of place as an attitude: Lakeshore owners attitudes toward their properties. *Journal of environmental psychology*, 21(3), 233-248. Dostupné z: <https://doi.org/10.1006/jevp.2001.0226>. [cit. 2024-05-06].
- Karpiak, C. P., & Baril, G. L. (2008). Moral reasoning and concern for the environment. *Journal of Environmental Psychology*, 28(3), 203-208. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2007.12.001>. [cit. 2024-05-06].
- Kasarda, J. D., & Janowitz, M. (1974). Community attachment in mass society. *American sociological review*, 328-339. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/2094293>. [cit. 2024-05-06].
- Klößner, C. A., & Oppedal, I. O. (2011). General vs. domain specific recycling behaviour—Applying a multilevel comprehensive action determination model to recycling in Norwegian student homes. *Resources, Conservation and Recycling*, 55(4), 463-471. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2010.12.009>. [cit. 2024-05-06].
- Kollmuss, A., & Agyeman, J. (2002). Mind the gap: why do people act environmentally and what are the barriers to pro-environmental behavior?. *Environmental education*

research, 8(3), 239-260. Dostupné z. <https://doi.org/10.1080/13504620220145401>. [cit. 2024-05-06].

Komunální Ekologie, 2023, *často kladené dotazy k door to door sběru odpadů*. Online. Dostupné z: <https://www.komunalniekologie.cz/info/casto-kladene-dotazy-k-door-to-door-sberu-odpadu>. [cit. 2024-05-03].

Kyle, G., Graefe, A., & Manning, R. (2005). Testing the dimensionality of place attachment in recreational settings. *Environment and behavior*, 37(2), 153-177. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0013916504269654>. [cit. 2024-05-06].

Lalli, M. (1992). Urban-related identity: Theory, measurement, and empirical findings. *Journal of environmental psychology*, 12(4), 285-303. Dostupné z. [https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(05\)80078-7](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(05)80078-7). [cit. 2024-05-06].

Li, D., Zhao, L., Ma, S., Shao, S., & Zhang, L. (2019). What influences an individual's pro-environmental behavior? A literature review. *Resources, Conservation and Recycling*, 146, 28-34. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2019.03.024>. [cit. 2024-05-06].

Liere, K. D. V., & Dunlap, R. E. (1980). The social bases of environmental concern: A review of hypotheses, explanations and empirical evidence. *Public opinion quarterly*, 44(2), 181-197. Dostupné z: <https://doi.org/10.1086/268583>. [cit. 2024-05-06].

Liu, Y., Xing, P., & Liu, J. (2017). Environmental performance evaluation of different municipal solid waste management scenarios in China. *Resources, Conservation and Recycling*, 125, 98-106. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2017.06.005>. [cit. 2024-05-06].

Lewicka, M. (2005). Ways to make people active: The role of place attachment, cultural capital, and neighborhood ties. *Journal of environmental psychology*, 25(4), 381-395. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2005.10.004>. [cit. 2024-05-06].

Lewicka, M. (2011). Place attachment: How far have we come in the last 40 years?. *Journal of environmental psychology*, 31(3), 207-230. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2010.10.001>. [cit. 2024-05-06].

Lobato, N. C. C., Villegas, E. A., & Mansur, M. B. (2015). Management of solid wastes from steelmaking and galvanizing processes: A brief review. *Resources, Conservation and Recycling*, 102, 49-57. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2015.05.025>. [cit. 2024-05-06].

López-Mosquera, N., Lera-López, F., & Sánchez, M. (2015). Key factors to explain recycling, car use and environmentally responsible purchase behaviors: A comparative perspective. *Resources, Conservation and Recycling*, 99, 29-39. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2015.03.007>. [cit. 2024-05-06].

Lutz, A. R., Simpson-Housley, P., & Deman, A. F. (1999). Wilderness: Rural and urban attitudes and perceptions. *Environment and Behavior*, 31(2), 259-266. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0013916992197>. [cit. 2024-05-06].

Malkis, A., & Grasmick, H. G. (1977). Support for the ideology of the environmental movement: Tests of alternative hypotheses. *Western Sociological Review*, 8(1), 25-47. [cit. 2024-05-06].

- Manzo, L. C. (2005). For better or worse: Exploring multiple dimensions of place meaning. *Journal of environmental psychology*, 25(1), 67-86. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2005.01.002>. [cit. 2024-05-06].
- Maslow, A. (1954). *Motivation and personality*. New York: Harpers. [cit. 2024-05-06].
- McAdam, D., McCarthy, J. D., & Zald, M. N. (1988). Social movements. [cit. 2024-05-06].
- Merchant, C. (1990). Gender and environmental history. *The Journal of American History*, 76(4), 1117-1121. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/2936589>. [cit. 2024-05-06].
- Město Trutnov (2021), *Trutnov má novou strategii odpadového hospodářství*. Online. Dostupné z: <https://www.trutnov.cz/cs/mesto/pro-novinare/tiskove-zpravy/trutnov-ma-novou-strategii-odpadoveho-hospodarstvi.html> [cit. 2024-05-06]
- Město Trutnov (2024), *Životní situace*. Online. Dostupné z: <https://www.trutnov.cz/redakce/index.php?xuser=&lanG=cs&clanek=248349&slozka=248349&sit=1730&tree=541>. [cit. 2024-05-06].
- Miafodzyeva, S., & Brandt, N. (2013). Recycling behaviour among householders: Synthesizing determinants via a meta-analysis. *Waste and Biomass Valorization*, 4, 221-235. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12649-012-9144-4>. [cit. 2024-05-06].
- Mihaylov, N., & Perkins, D. D. (2014). Community place attachment and its role in social capital development. *Place attachment: Advances in theory, methods and applications*, 61. ISBN 1135016062, 9781135016067. Dostupné z: [https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=TUttAAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA61&dq=Mihaylov,+Nikolay,+and+Douglas+D.+Perkins.+%22Community+place+attachment+and+its+role+in+social+capital+development.%22+Place+attachment:+Advances+in+theory,+methods+and+applications+61+\(2014\).&ots=5e64UTLTJ-&sig=gzG69hSMwFOZU8C8YNxYrhAAoBw&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=TUttAAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA61&dq=Mihaylov,+Nikolay,+and+Douglas+D.+Perkins.+%22Community+place+attachment+and+its+role+in+social+capital+development.%22+Place+attachment:+Advances+in+theory,+methods+and+applications+61+(2014).&ots=5e64UTLTJ-&sig=gzG69hSMwFOZU8C8YNxYrhAAoBw&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false). [cit. 2024-05-06].
- Mohai, P. (1992). Men, women, and the environment: An examination of the gender gap in environmental concern and activism. *Society & Natural Resources*, 5(1), 1–19. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/08941929209380772>. [cit. 2024-05-06].
- Mohai, P., & Twight, B. W. (1987). Age and environmentalism: An elaboration of the Buttel model using national survey evidence. *Social Science Quarterly*, 68(4), 798. Dostupné z: <https://www.proquest.com/openview/8f3d68b0d9d3095c5df0137b9986ac03/1?pq-origsite=gscholar&cbl=1816420>. [cit. 2024-05-06].
- Moore, R. L., & Graefe, A. R. (1994). Attachments to recreation settings: The case of rail-trail users. *Leisure sciences*, 16(1), 17-31. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/01490409409513214>. [cit. 2024-05-06].
- Naništová, E. (1998). Člověk a příroda: Enviromentálna psychológia. *J. Výrost a I. Slaměník (Eds.). Aplikovaná sociální psychologie I: člověk a sociální instituce*, 181-223. ISBN 8071782696. [cit. 2024-05-06].

- Ng, C. F. (1998). Canada as a new place: the immigrant's experience. *Journal of Environmental Psychology, 18*(1), 55-67. Dostupné z: <https://doi.org/10.1006/jev.1997.0065>. [cit. 2024-05-06].
- NIESNER, Tomáš. (2014) *Vymezení konceptu place attachment*. Online, diplomová práce. Brno. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/vwys9/diplomova_prace_text.pdf. [cit. 2024-05-06].
- Ones, D. S. (2012). Employee Green Behaviors in Managing Human Resources for Environmental Sustainability, SE Jackson, DS Ones ve S. Dilchert. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/285872933_Employee_green_behaviors. [cit. 2024-05-06].
- Payton, M. A., & Angela, P. (2005). *Influence of place attachment and social capital on civic action: A study at Sherburne National Wildlife Refuge* (Doctoral dissertation, University of Minnesota). Dostupné z DOI:[10.1080/08941920590947940](https://doi.org/10.1080/08941920590947940). [cit. 2024-05-06].
- Pöldnirk, J. (2015). Optimisation of the economic, environmental and administrative efficiency of the municipal waste management model in rural areas. *Resources, Conservation and Recycling, 97*, 55-65.h. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2015.02.003>. [cit. 2024-05-06].
- Proshansky, H. M. (1978). The city and self-identity. *Environment and behavior, 10*(2), 147-169. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0013916578102002>. [cit. 2024-05-06].
- Ramayah, T., Lee, J. W. C., & Mohamad, O. (2010). Green product purchase intention: Some insights from a developing country. *Resources, conservation and recycling, 54*(12), 1419-1427. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2010.06.007>. [cit. 2024-05-06].
- Rauwald, K. S., & Moore, C. F. (2002). Environmental attitudes as predictors of policy support across three countries. *Environment and behavior, 34*(6), 709-739. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/001391602237243>. [cit. 2024-05-06].
- Relph, E. (1976). *Place and Placelessness*. London: Pion Limited. 1981 *Rational Landscapes and Humanistic Geography*. London: Croom Helm. 1985 *Geographical Experiences and Being-in-the-World: The Phenomenological Origins of Geography*. *Dwelling, Place and Environment: Towards a Phenomenology of Person and World*. David Seamon and Rubert Mugerauer, eds, 15-32. [cit. 2024-05-06]
- Rigamonti, L., Grosso, M., Møller, J., Sanchez, V. M., Magnani, S., & Christensen, T. H. (2014). Environmental evaluation of plastic waste management scenarios. *Resources, Conservation and Recycling, 85*, 42-53. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2013.12.012>. [cit. 2024-05-06].
- Riger, S., & Lavrakas, P. J. (1981). Community ties: Patterns of attachment and social interaction in urban neighborhoods. *American journal of community psychology, 9*(1), 55. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/BF00896360>. [cit. 2024-05-06].
- Riley, R. B. (1992). Attachment to the ordinary landscape. In *Place attachment* (pp. 13-35). Boston, MA: Springer US. Dostupné z: https://doi.org/10.1007/978-1-4684-8753-4_2. [cit. 2024-05-06].

Rosa, E. A., & Dietz, T. (1998). Climate change and society: Speculation, construction and scientific investigation. *International sociology*, 13(4), 421-455. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/026858098013004002>. [cit. 2024-05-06].

Sasaki, S., Araki, T., Tambunan, A. H., & Prasadja, H. (2014). Household income, living and working conditions of dumpsite waste pickers in Bantar Gebang: Toward integrated waste management in Indonesia. *Resources, conservation and recycling*, 89, 11-21.. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2014.05.006>. [cit. 2024-05-06].

Saphores, J. D. M., Nixon, H., Ogunseitan, O. A., & Shapiro, A. A. (2006). Household willingness to recycle electronic waste: an application to California. *Environment and behavior*, 38(2), 183-208. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0013916505279045>. [cit. 2024-05-06].

Saphores, J. D. M., Ogunseitan, O. A., & Shapiro, A. A. (2012). Willingness to engage in a pro-environmental behavior: An analysis of e-waste recycling based on a national survey of US households. *Resources, conservation and recycling*, 60, 49-63. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2011.12.003>. [cit. 2024-05-06].

Sarason, S. B. (1974). The psychological sense of community. *San Francisco*. ISBN 0313024820, 9780313024825. Dostupné z: [https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=37HOEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA71&dq=Sarason,+S.+\(1974\).+The+Psychological+Sense+of+Community:+Prospects+for+a+Community+Psychology.+San+Francisco:+Jossey-Bass+&ots=rRnizgB2zT&sig=Ae7ZdU2g4aBbwflsQaAZ3UJM6kl&redir_esc=y#v=onepage&q=Sarason%2C%20S.%20\(1974\).%20The%20Psychological%20Sense%20of%20Community%3A%20Prospects%20for%20a%20Community%20Psychology.%20San%20Francisco%3A%20Jossey-Bass&f=false](https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=37HOEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA71&dq=Sarason,+S.+(1974).+The+Psychological+Sense+of+Community:+Prospects+for+a+Community+Psychology.+San+Francisco:+Jossey-Bass+&ots=rRnizgB2zT&sig=Ae7ZdU2g4aBbwflsQaAZ3UJM6kl&redir_esc=y#v=onepage&q=Sarason%2C%20S.%20(1974).%20The%20Psychological%20Sense%20of%20Community%3A%20Prospects%20for%20a%20Community%20Psychology.%20San%20Francisco%3A%20Jossey-Bass&f=false). [cit. 2024-05-06].

Scannell, L., & Gifford, R. (2010). The relations between natural and civic place attachment and pro-environmental behavior. *Journal of environmental psychology*, 30(3), 289-297. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2010.01.010>. [cit. 2024-05-06].

Scott, D., & Willits, F. K. (1994). Environmental attitudes and behavior: A Pennsylvania survey. *Environment and behavior*, 26(2), 239-260. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/001391659402600206>. [cit. 2024-05-06].

Schwartz, S. H. (1968). Words, deeds and the perception of consequences and responsibility in action situations. *Journal of personality and social psychology*, 10(3), 232. Dostupné z: <https://doi.org/10.1037/h0026569>. [cit. 2024-05-06].

Schwartz, S. H. (1977). Normative influences on altruism. In *Advances in experimental social psychology* (Vol. 10, pp. 221-279). Academic Press. Dostupné z: [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60358-5](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60358-5). [cit. 2024-05-06].

Shih, L. H. (2001). Reverse logistics system planning for recycling electrical appliances and computers in Taiwan. *Resources, conservation and recycling*, 32(1), 55-72. Dostupné z: [https://doi.org/10.1016/S0921-3449\(00\)00098-7](https://doi.org/10.1016/S0921-3449(00)00098-7). [cit. 2024-05-06].

Shen, J., & Saijo, T. (2008). Reexamining the relations between socio-demographic characteristics and individual environmental concern: Evidence from Shanghai data. *Journal*

of *Environmental Psychology*, 28(1), 42-50. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2007.10.003>. [cit. 2024-05-06].

Sidique, S. F., Lupi, F., & Joshi, S. V. (2010). The effects of behavior and attitudes on drop-off recycling activities. *Resources, conservation and recycling*, 54(3), 163-170. <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2009.07.012>. [cit. 2024-05-06].

Smith, M. D., & Krannich, R. S. (2000). "Culture Clash" Revisited: Newcomer and Longer-Term Residents' Attitudes Toward Land Use, Development, and Environmental Issues in Rural Communities in the Rocky Mountain West. *Rural sociology*, 65(3), 396-421. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1549-0831.2000.tb00036.x>. [cit. 2024-05-06].

Social and Environmental research, 2020. Online. Dostupné z: <https://www.seri-us.org/about-us>. [cit. 2024-04-28].

Stern, P. C. (2000). Psychology and the science of human-environment interactions. *American psychologist*, 55(5), 523. Dostupné z: <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.523>. [cit. 2024-05-06].

Stern, P. C. (2000). New environmental theories: toward a coherent theory of environmentally significant behavior. *Journal of social issues*, 56(3), 407-424. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/0022-4537.00175>. [cit. 2024-05-06].

Stern, P. C. (1997). Toward a working definition of consumption for environmental research and policy. *Environmentally significant consumption: Research directions*, 12-35. dostupné z: <https://doi.org/10.17226/5430>. [cit. 2024-05-06].

Stern, P. C., Dietz, T., Abel, T., Guagnano, G. A., & Kalof, L. (1999). A value-belief-norm theory of support for social movements: The case of environmentalism. *Human ecology review*, 81-97. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/24707060>. [cit. 2024-05-06].

Stern, P. C., & Gardner, G. T. (1981). Psychological research and energy policy. *American psychologist*, 36(4), 329. Dostupné z: <https://doi.org/10.1037/0003-066X.36.4.329>. [cit. 2024-05-06].

Stern, P. C., & Gardner, G. T. (1981). The place of behavior change in the management of environmental problems. *Zeitschrift für Umweltpolitik*, 2, 213-239. [cit. 2024-05-06].

Stern, P. C., Young, O. R., & Druckman, D. E. (1992). *Global environmental change: understanding the human dimensions*. National Academy Press. Dostupné z: <https://doi.org/10.17226/1792>. [cit. 2024-05-06].

Stokols, D. (1981). People in places: A transactional view of settings. Dostupné z: <https://escholarship.org/uc/item/48v387g7>. [cit. 2024-05-06].

Tabernerero, C., Briones, E., & Cuadrado, E. (2010). Changes in residential satisfaction and place attachment over time. *Psychology*, 1(3), 403-412. Dostupné z: <https://doi.org/10.1174/217119710792774771>. [cit. 2024-05-06].

Tian, H., & Liu, X. (2022). Pro-environmental behavior research: Theoretical progress and future directions. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(11), 6721. Dostupné z: <https://doi.org/10.3390/ijerph19116721> [cit. 2024-05-06].

- Tuan, Y. (1974). *Topophilia: A study of environmental perception, attitudes, and values*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall. ISBN 0139252487 978013925248801392523049780139252303. [cit. 2024-05-06].
- Twigger-Ross, C. L., & Uzzell, D. L. (1996). Place and identity processes. *Journal of environmental psychology*, 16(3), 205-220. Dostupné z: <https://doi.org/10.1006/jevp.1996.0017>. [cit. 2024-05-06].
- Uzzell, D., Pol, E., & Badenas, D. (2002). Place identification, social cohesion, and environmental sustainability. *Environment and behavior*, 34(1), 26-53. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0013916502034001003>. [cit. 2024-05-06].
- Vaske, J. J., & Kobrin, K. C. (2001). Place attachment and environmentally responsible behavior. *The Journal of environmental education*, 32(4), 16-21. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/00958960109598658>. [cit. 2024-05-06].
- Vavra, J. (2010). An Individual and a Place, an Individual in a Place, an Individual through a Place. *Geografie*, 115(4), 461-478. Dostupné z: <https://doi.org/10.37040/geografie2010115040461>. [cit. 2024-05-06].
- Vayda, A. P. (1988). Actions and consequences as objects of explanation in human ecology. *Human ecology: Research and applications*, 9-18. Dostupné z: https://sphuniportlibrary.com.ng/wp-content/uploads/2023/01/Explaining-Human-Actions-and-Environmental-Changes-Andrew-Vayda-z-lib.org_.pdf. [cit. 2024-05-06].
- Vojtíšková, K., Patočková, V., & Mikešová, R. (2017). Vztah obyvatel k přírodě a její ochraně. *Sociologická perspektiva: Výzkumný program: Rozmanitost života a zdraví ekosystémů*. Praha: Akademie věd České republiky. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/soubory/vztah_obyvatel_k_prirode_a_jeji_ochran_e.pdf. [cit. 2024-05-06].
- Vorkinn, M., & Riese, H. (2001). Environmental concern in a local context: The significance of place attachment. *Environment and behavior*, 33(2), 249-263. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/00139160121972972>. [cit. 2024-05-06].
- Whitehead, J. C., & Blomquist, G. C. (1991). Measuring contingent values for wetlands: effects of information about related environmental goods. *Water resources research*, 27(10), 2523-2531. Dostupné z: <https://doi.org/10.1029/91WR01769>. [cit. 2024-05-06].
- Welsch, H., & Kühling, J. (2010). Pro-environmental behavior and rational consumer choice: Evidence from surveys of life satisfaction. *Journal of Economic Psychology*, 31(3), 405-420. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.joep.2010.01.009>. [cit. 2024-05-06].
- Williams, D. R., Patterson, M. E., Roggenbuck, J. W., & Watson, A. E. (1992). Beyond the commodity metaphor: Examining emotional and symbolic attachment to place. *Leisure sciences*, 14(1), 29-46. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/01490409209513155>. [cit. 2024-05-06].
- Williams, D. R., & Stewart, S. I. (1998). Sense of place. *Journal of Forestry*, 98, 18-23. Dostupné z: DOI:[10.1093/jof/96.5.18](https://doi.org/10.1093/jof/96.5.18). [cit. 2024-05-06].

Wilson Center. Online. Dostupné z: <https://www.wilsoncenter.org/person/paul-c-stern>. [cit. 2024-04-28].

Woldoff, R. A. (2002). The effects of local stressors on neighborhood attachment. *Social forces*, 81(1), 87-116. Dostupné z: <https://doi.org/10.1353/sof.2002.0065>. [cit. 2024-05-06].

Young, A. (2013). Inequality, the urban-rural gap, and migration. *The Quarterly Journal of Economics*, 128(4), 1727-1785. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/qje/qjt025>. [cit. 2024-05-06].

Yu, X. (2014). Is environment 'a city thing' in China? Rural–urban differences in environmental attitudes. *Journal of Environmental Psychology*, 38, 39-48. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2013.12.009>. [cit. 2024-05-06].

Zald, M. N. (1992). Looking backward to look forward: Reflections on the past and future of the resource mobilization research program. *Frontiers in social movement theory*, 326-348. [cit. 2024-05-06].

Zhang, S., Zhang, M., Yu, X., & Ren, H. (2016). What keeps Chinese from recycling: Accessibility of recycling facilities and the behavior. *Resources, Conservation and Recycling*, 109, 176-186. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2016.02.008>. [cit. 2024-05-06].

Zákon číslo 128/2000Sb., o obcích (2000), Online. §1, §2, §3. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-2>. [cit. 2024-05-06].

Zákon číslo 256/2013 Sb., zákon o katastru nemovitostí (2013). Online. §2. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-256>. [cit. 2024-05-06].

Zlatá Olešnice (2015), *Změny odpadového hospodářství*. Online. Dostupné z: https://www.obec-zlataolesnice.cz/assets/File.ashx?id_orq=19309&id_dokumenty=1855. [cit. 2024-05-06].

Zlatá Olešnice (2021), *Zápis z jednání ZO č. 3*. Online. Dostupné z: https://www.obec-zlataolesnice.cz/assets/File.ashx?id_orq=19309&id_dokumenty=3230. [cit. 2024-05-06].

Zdroje obrázků

TU Trutnov.png. (2023, únor 18). *Wikimedia Commons*. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File:TU_Trutnov.png&oldid=733521221. [cit. 2024-05-06].

Město Trutnov (19.12. 2023), Svozový kalendář odpadu města Trutnova na rok 2024. Online. Dostupné z: <https://www.trutnov.cz/cs/obcan/informace-pro-verejnost/svozovy-kalendar-odpadu-mesta-trutnova-na-rok-2024.html>. [cit. 2024-05-06].

Zlatá Olešnice (28.4. 2021), *Zápis z jednání ZO č. 3*. Online. Dostupné z: https://www.obec-zlataolesnice.cz/assets/File.ashx?id_orq=19309&id_dokumenty=3230. [cit. 2024-05-06].

Přílohy

Dotazníkové šetření

place attachment (1. rozhodně nesouhlasím, 2. spíše nesouhlasím, 3. nevím, 4. spíše souhlasím, 5. rozhodně souhlasím)

Toto místo má pro mě zvláštní význam

Mám v tomto místě svoje kořeny

Byl bych nerad, kdyby zde došlo k velkým změnám

Jsem s životem tady spokojený

Pokud by to bylo na mě, raději bych se odstěhoval

Mám zájem podílet se na řešení problémů, které s místem souvisí

V tomto místě je výjimečná krajina

Mám zde dobré sousedské vztahy

Sociodemografické charakteristiky

Věk: 1. 18 a méně, 2. 19-29 let, 3. 30-39 let, 4. 40-49 let, 5. 50-59 let., 60 let a více

Pohlaví: muž, žena

Zaměstnaní: 1. zaměstnaný, 2. nezaměstnaný, 3. důchodce, 4. jiné

Nejvyšší dosažené vzdělání: 1. základní, 2. středoškolské bez maturity, 3. středoškolské s maturitou, 4. vysokoškolské

Příjem domácnosti: 1. do 20 000 Kč, 2. 20 001-40 000 Kč, 3. 40 001-60 000 Kč, 4. 60 000 a více

Typ bydliště: 1. vlastní rodinný dům, 2. vlastní byt, 3. pronajatý byt, 4. jiné

Místo bydliště: Trutnov, Havlovice, Zlatá Olešnicě

Precepce environmentálního chování (1. vůbec, 2. trochu, 3. středně, 4. velmi, 5. extrémně)

Sucho

Extrémní počasí

Znečištění vody

Znečištění ovzduší

Globální oteplování

Záplavy

Znečištění odpady

Proenvironmentální chování (1. rozhodně ne, 2. spíše ne, 3. nevím/nechci odpovídat, 4. spíše ano, 5.určitě ano)

Třídím plasty

Třídím papír

Třídím sklo

Třídím kovy

Věci, které už nepoužívám daruji známému nebo je dám na charitu

Kompostuji

Při nakupování dávám přednost českým a nejlépe lokálním potravinám

Při nakupování používám vlastní neplastovou tašku

Snažím se omezit konzumaci masa kvůli snížení své uhlíkové a vodní stopy

Při cestě do práce dávám přednost veřejné dopravě oproti automobilu

Pokud to jde, snažím se používat kolo nebo chodit pěšky

souhlasím se zákazem prodeje automobilů se spalovacím motorem po roce 2035 nebo chodit pěšky

Environmentální aktivismus (ano, ne)

Jsem členem skupiny nebo spolku zabývajícího se ochranou klimatu a životního prostředí

Jsou mi sympatičtí lidé, kteří aktivně protestují za ochranu klimatu a životního prostředí

Zúčastnil jsem se organizovaného úklidu v naší obci (například v rámci akce Uklidíme Česko, Den země apod.)

Aktivně sleduji zprávy v médiích s problematikou ochrany životního prostředí

Téma environmentálního aktivismu je pro mě důležité

